

XI. međunarodni znanstveni skup
DIJETE I JEZIK DANAS

Jezik udžbenika – udžbenici jezika

Osijek (Hrvatska), 12. – 13. listopada 2023.

11th International Scientific Conference
CHILDREN AND LANGUAGES TODAY
Language (of the) textbooks

on 12 - 13 October 2023

KNJIŽICA SAŽETAKA
BOOK OF ABSTRACTS

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
**Fakultet za odgojne
i obrazovne znanosti**
OBRAZUJEMO (ZA) BUDUĆNOST

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Education

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Centar za znanstveni rad u Vinkovcima
Croatian Academy of Sciences and Arts
Center for Scientific Work in Vinkovci

XI. međunarodni znanstveni skup
DIJETE I JEZIK DANAS
Jezik udžbenika – udžbenici jezika
11th International Scientific Conference
CHILDREN AND LANGUAGES TODAY
Language (of the) Textbooks

DiJ 2023.
ChiLa 2023

KNJIŽICA SAŽETAKA
BOOK OF ABSTRACTS

Uredile
Editors
Valentina Majdenić / Ivana Moritz / Sara Čavar
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Osijek (Hrvatska), 12. i 13. listopada 2023.
Faculty of Education
Osijek (Croatia), 12th and 13th October 2023

Izdavač / Publisher

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Faculty of Education, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Za izdavača / Acting publisher

Emina Berbić Kolar

Lektura i korektura (hrvatski) / Language reviewing and proofreading (Croatian)

Nina Mance

Lektura i korektura (engleski) / Language reviewing and proofreading (English)

Ivana Moritz

Grafička obrada i dizajn naslovnice / Layout and cover design

Marko Šošić

ISBN 978-953-8371-21-9

Jezik udžbenika – udžbenici jezika
Language (of the) Textbooks

Mjesto održavanja skupa / Conference venue
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Cara Hadrijana 10, 31000 Osijek
Tel: +385(0)31 321 700
e-mail: childrenandlanguages2023@gmail.com

Web stranica/web page
chila.eu

PROGRAMSKI ODBOR / PROGRAMME COMMITTEE

Katarina Aladrović Slovaček (Zagreb), Melita Aleksa Varga (Osijek), Alica Arnaut (Zenica), Mária Bajner (Pečuh/Pécs), Lidija Bakota (Osijek), Emina Berbić Kolar (Osijek), Timea Bockovac (Osijek), Ivana Ćirković-Miladinović (Jagodina), Nihada Delibegović Džanić (Tuzla), Mirna Erk (Osijek), Željka Flegar (Osijek), Manuela Karlak (Osijek), Milica Lukić (Osijek), Ivana Marinić (Osijek), Nina Mance (Osijek), Ivana Martinović (Osijek), Jadranka Mlikota (Osijek), Draženka Molnar (Osijek), Ivana Moritz (predsjednica/chair) (Osijek), Višnja Pavičić Takač (Osijek), Dušanka Popović (Nikšić), Dubravka Smajić (Osijek), Renata Šamo (Pula), Amira Turbić-Hadžagić (Tuzla), Vladimira Velički (Zagreb), Dijana Vučković (Nikšić)

ORGANIZACIJSKI ODBOR / ORGANIZING COMMITTEE

Ksenija Benčina (Osijek), Mirta Bijuković Maršić (Osijek), Krešimir Čosić (Osijek), Sara Ćavar (Osijek), Vlatka Hećimović (Osijek), Darija Kuharić (Osijek), Valentina Majdenić (predsjednica/chair) (Osijek), Zvezdana Penava Brekalo (Osijek), Marko Šošić (Osijek), Ivana Trtanj (Osijek), Vedrana Živković Zebec (Osijek)

PLENARARNA IZLAGANJA
PLENARY SPEAKERS

Lidija Cvikić

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

Učiteljski fakultet / Faculty of Teacher Education

lidija.cvivic@ufzg.hr

UDŽBENIK KAO IZVOR ŠKOLSKOGA JEZIKA

Ljudsko se znanje jezikom oblikuje, stječe, prenosi i procjenjuje (Beacco et al 2010, Di Cerbo et al 2014) pa su jezik i obrazovanje neodvojivo povezani. Stoga su jezične sposobnosti u europskim dokumentima javnih politika prepoznati kao ključni čimbenici postizanja ravnopravnosti i kvalitete obrazovanja te obrazovnoga uspjeha (CM/REC 2014, DVIV/EDU/LANG 2009/5, Council of Europe 2018). Pri tome se u dokumentima posebno ističe da za uspješno obrazovanje nije dovoljno poznavati opći komunikacijski jezik, nego je potrebno da učenik ovlada školskim jezikom (akademske jezikom), odnosno onim jezičnim idiomom koji je potreban za učenje. Temeljni je izvor takva jezika udžbenik. Stoga put k opisu školskoga hrvatskoga jezika pretpostavlja opis udžbeničkoga jezika. Naime, za razumijevanje različitih područja znanstvenoga, tehnološkoga i umjetničkoga djelovanja i učenja o njima, moramo ovladati jezikom kojim se sporazumijeva u tome području. Tako je zadaća udžbenika dvostruka: prenijeti znanje nekoga područja i poučiti o načinu komunikacije u njemu.

U mnogim se jezicima, posebice engleskome, jezik udžbenika temeljito istraživao te su poznata obilježja udžbeničkoga jezika općenito (Bhaita 2014, Bondi 1999, Myers 1992), a i specifičnosti udžbeničkoga diskursa pojedinih disciplina (npr. Coffin 2002, Schleppegrel 2018, 2009, 2004). U hrvatskome jeziku opis udžbeničkoga jezika uglavnom je usmjeren na opis jezika udžbenika za nastavu materinskoga ili stranoga jezika (iscrpnije u Aladrović Slovaček et al 2019), a drugi su udžbenici tema tek rijetkih jezikoslovnih radova (Aladrović Slovaček, Cvikić, Rimac Jurinović 2020).

U ovome će se radu dati pregled spoznaja do sada provedenih istraživanja na udžbeničkim tekstovima iz područja biologije, povijesti i geografije, i to: odnosa znanstvene i akademske sastavnice udžbeničkoga diskursa (Cvikić i Dobravac 2023), metadiskursnih obilježja udžbeničkoga diskursa (Cvikić i Dobravac 2022), leksičkih i gramatičkih posebnosti jezika udžbenika prirodoslovnoga područja (Cvikić i Dobravac 2020). Cilj je rada pokazati kako istraživanja udžbeničkoga jezika imaju dvostruki doprinos. S jedne strane doprinose temeljitijem opisu obilježja hrvatskoga jezika na leksičkoj i gramatičkoj razini, a i u području funkcionalne stilistike. S druge strane, takvi empirijski podatci o školskome jeziku omogućuju unaprijeđenje kvalitete odgoja i obrazovanja te boljih obrazovnih postignuća svih učenika, posebice onih kod kojih je jezik posebno važan čimbenik obrazovnoga uspjeha (npr. inojezični učenici, učenici s govornim i jezičnim poteškoćama i dr.).

Ključne riječi: udžbenički diskurs, hrvatski jezik, akademski jezik

TEXTBOOK AS A SOURCE OF SCHOOL (ACADEMIC) LANGUAGE

Human knowledge is formed, acquired, transmitted and evaluated through language (Beacco et al. 2010, Di Cerbo et al., 2014), so language and education are interwoven. Therefore, language competences are recognized in European policy documents as key factors in achieving equality and quality of education and educational success (CM/REC 2014, DVIV/EDU/LANG 2009/5, Council of Europe 2018). At the same time, the documents emphasize that for successful education it is not enough to acquire only the language of communication, but it is necessary for the student to master the (school language), i.e. the language that is needed for learning. The basic source of such language is the textbook. Therefore, the path to the description of the Croatian school (academic) language includes the description of the textbook language. Namely, in order to understand different fields of science, technology and arts and to learn about them, it is necessary to master the language that is used to communicate in that field. Thus, the task of the textbook is twofold: to convey the knowledge of a certain field and to teach how to communicate in that field.

In many languages, especially English, the language of textbooks has been thoroughly researched, and the general notions of textbook language are known (Bhaita, 2014, Bondi, 1999, Myers, 1992), as well as the specifics and characteristics of textbook discourse of particular disciplines/fields (e.g. Coffin, 2002, Schleppegrel, 2018, 2009, 2004). In the Croatian language, the description of the textbook language is mainly focused on the description of the language mother tongue or foreign language textbooks (more comprehensively in Aladrović Slovaček et al. 2019), and other textbooks are the subject of only a few studies (Aladrović Slovaček, Cvikić, Rimac Jurinović, 2020).

This paper will provide an overview of the linguistic findings of research conducted on textbooks in the fields of biology, history and geography. More precisely: the relationship between the scientific and academic components of textbook discourse (Cvikić and Dobravac, 2023), metadiscourse characteristics of textbook discourse (Cvikić and Dobravac, 2022), lexical and grammatical features of the language of science textbooks (Cvikić and Dobravac, 2020). The aim of the paper is to show how textbook language research has a double contribution. On the one hand, it contributes to a more thorough description of the characteristics of the Croatian language at the lexical and grammatical level, as well as in the field of functional stylistics. On the other hand, such empirical data on the school language make it possible to improve the quality of education and better educational achievements of all students, especially those for whom language is a particularly important factor in educational success (e.g. students with Croatian as a second language, students with speech and language difficulties, etc.).

Key words: textbook discourse, Croatian language, academic language

Lana Hudeček

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje Zagreb / Institute of Croatian Language and Linguistics Zagreb

lhudecek@ihjj.hr

Milica Mihaljević

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje Zagreb / Institute of Croatian Language and Linguistics Zagreb

mmihalj@ihjj.hr

JEZIČNI PRIRUČNICI I MREŽNI IZVORI KAO DOPUNA UDŽBENICIMA U POČETNIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE

Polazište je za ovo izlaganje Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije. Kurikulum je za razliku od nastavnoga Plana i programa usmjeren na obrazovne ishode i kompetencije, a ne na sadržaj. U Kurikulumu težište se stavlja na funkcionalni (funkcionalno-komunikacijski) pristup pa se jezične strukture i obrasci povezuju s onim što se s pomoću njih može učiniti; naglasak je na jezičnoj uporabi, društvenome kontekstu, komunikaciji i jezičnim funkcijama.

U ovome ćemo izlaganju predstaviti priručnike i mrežne izvore izrađene u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje i pokazati kako se oni mogu koristiti kao dopuna udžbenicima te olakšati funkcionalni pristup već u početnim razredima osnovne škole. U izlaganju će se predstaviti Prvi školski rječnik hrvatskoga jezika, Prvi školski pravopis, portal Hrvatski u školi (posebno Pravopisne vježbe, Školska pisma i Hrvatski u igri), jezikoslovno nazivlje u Struni te Hrvatski mrežni rječnik, koji se trenutačno izrađuje u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Hrvatski mrežni rječnik ima tri modula: za odrasle izvorne govornike hrvatskoga jezika, za učenike nižih razreda osnovne škole te za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik. U sklopu istoimenoga projekta izrađeno je nekoliko mrežnih izvora (Etnici i ktetici, Savjeti, Etimologije, Frazemi dostupni na stranicama Hrvatski u školi) čiji je sadržaj dijelom uključen u modul za izvorne govornike hrvatskoga jezika te u modul za učenike nižih razreda osnovne škole te koji mogu bitno doprinijeti funkcionalnome pristupu poučavanju.

Ključne riječi: jezični priručnici, jezični mrežni izvori, funkcionalni pristup, Hrvatski mrežni rječnik, Hrvatski u školi

LANGUAGE HANDBOOKS AND ONLINE RESOURCES AS A SUPPLEMENT TO TEXTBOOKS IN THE FIRST GRADES OF ELEMENTARY SCHOOL

The starting point for this presentation is the Croatian language curriculum for elementary and general secondary schools. The Curriculum, unlike the Teaching plan and programme, is focused on educational outcomes and competencies, rather than content. In the Curriculum, the emphasis is on the functional (functional-communicative) approach, which connects language structures and patterns with their practical application. The focus is on language use, social context, communication and language functions.

In this presentation, we will introduce handbooks and online resources developed at the Institute of Croatian Language and Linguistics and demonstrate how they can supplement textbooks and facilitate functional learning from the earliest grades of elementary school. The presentation will include *First School Dictionary of the Croatian Language*, *First School Spelling and Orthography*, the portal *Croatian at School* (particularly *Spelling and Orthography practice*, *School letters and Croatian in play*), the linguistic terminology in *Struna* and *Croatian Online Dictionary*, which is currently being developed at the Institute for the Croatian Language and Linguistics. *Croatian Online Dictionary* has three modules: one for adult native speakers of the Croatian language, another for students in the lower elementary school grades, and a third for individuals learning Croatian as a second language. As part of the project of the same name, several online resources have been created (*Ethnics and attributive genitives*, *Tips*, *Etymologies*, *Idioms* available on the *Croatian at School website*). Some of this content is included in the module for native speakers of the Croatian language and in the module for students of lower elementary school grades, which significantly contributes to the functional approach to teaching.

Key words: language handbooks, language web sources, functional approach, Croatian web dictionary, Croatian at school

Ivana Milković

Sveučilište u Zagrebu / Učiteljski fakultet

Učiteljski fakultet / Faculty of Teacher Education

ivana.milkovic@ufzg.hr

LANGUAGE TEXTBOOKS AS CULTURAL MEDIATORS: EVERY TRICK IN THE (TEXT)BOOK

Textbook research has a more than a century-old tradition in Europe. Since the world wars, and especially after the Second World War, both researchers and institutions such as the League of Nations and later UNESCO, have been interested in finding out how to construct textbooks that would educate and nurture the new, reconciled generations of European citizens. Over the years, the focus of textbook research has expanded to a wide range of cultural topics, including historical, social, socioeconomic, sociopolitical, intercultural and linguistic topics.

In the Croatian context, textbook research gained momentum with the new geopolitical situation during the Croatian War of Independence. At the time, the focus was on explaining the ways in which textbooks participated in the creation of a new democratic society. However, contemporary textbook research is more focused on language textbooks, both for teaching mother tongue and foreign languages, to analyse language, literature and culture and reveal explicit and implicit layers of meaning that lie beneath the surface content of textbooks.

Since language and culture are intertwined, language textbooks are particularly appropriate for researching culture. Also, textbooks for lower and higher primary grades are more suitable for unveiling layers of meaning than textbooks for older learners, since textbooks for younger learners tend to be more explicit in sharing values and more direct in teaching acceptable behaviours and appropriate attitudes.

The goal of this presentation is to offer a brief overview of textbook research in Croatia and to spark research questions for future studies in textbook research. After a short overview of the methods used in textbook research, the presentation will focus on recent research on mother tongue and foreign language textbooks in Croatia. In order to reveal different ways in which culture is included in language textbooks and to explore the meanings behind such inclusions, the presentation will include examples from language textbook research.

Key words: textbook research, mother tongue textbook, foreign language textbook, language, literature and culture

JEZIČNI UDŽBENICI KAO POSREDNICI KULTURE: MALE TAJNE HRVATSKIH UDŽBENIKA

Istraživanje udžbenika u Europi ima dugu tradiciju. Nakon Prvoga, a posebice nakon Drugoga svjetskog rata, istraživački interes bio je usmjeren na pronalaženje načina na koje je moguće konstruirati udžbenik kako bi se njegovom uporabom obrazovali i odgojili novi, pomireni naraštaji, europskih građana. Takva istraživanja imala su poticaj i podršku institucija poput Lige naroda i kasnije UNESCO-a. Tijekom godina istraživački fokus rasprostranjuje se na širok raspon kulturnih tema, uključujući povijesne, društveno-ekonomske, društveno-političke, međukulturne i jezične teme.

U hrvatskome kontekstu istraživanja udžbenika poprimaju zamah promjenom geopolitičke situacije tijekom Domovinskoga rata. Tada je u fokusu pokušaj razumijevanja načina na koji udžbenici mogu sudjelovati u stvaranju novoga demokratskog društva. Međutim, suvremena istraživanja udžbenika više su usmjerena na jezične udžbenike, i za poučavanje materinskoga jezika, i za poučavanje stranih jezika. U njima se analiziraju jezik, književnost i kultura kako bi se razotkrili eksplicitni i implicitni slojevi značenja koji se nalaze ispod površinskoga sadržajnog sloja.

Jezični su udžbenici posebno prikladni za istraživanje kulture zbog isprepletenosti jezika i kulture. Nadalje, osnovnoškolski udžbenici, a posebno udžbenici za niže razrede osnovne škole, prikladniji su za razotkrivanje značenja od srednjoškolskih udžbenika, jer su udžbenici za mlađe učenike neposredniji u poučavanju poželjnih vrijednosti i podučavanju prihvatljivoga ponašanja i primjerenih stavova.

Cilj je ovoga izlaganja ponuditi kratak pregled istraživanja udžbenika u Hrvatskoj i potaknuti istraživačku radoznalost u području proučavanja udžbenika. Nakon kratkoga pregleda metoda korištenih u istraživanju udžbenika, izlaganje će se usmjeriti prema novijim istraživanjima materinskog i stranih jezika u hrvatskome kontekstu. Na primjerima iz jezičnih udžbenika razmotrit će se različiti načini na koje se kultura uključuje u udžbenike materinskog i stranih jezika te će se istražiti moguća značenja takvih postupaka.

Cljučne riječi: istraživanja udžbenika, udžbenik materinskoga jezika, udžbenik stranoga jezika, jezik, književnost i kultura

Csilla Weninger

Nanyang Technological University, Singapore

csilla.weninger@nie.edu.sg

Meaning and ideology in language textbooks

Despite the abundance and availability of a wide range of teaching and learning resources on the Internet, language textbooks have remained highly popular in many teaching contexts. Their appeal is understandable: they offer carefully curated and pedagogically sequenced samples of language use and activities, often in glossy formats that appeal to students. Yet, as has been argued before, textbooks teach much more than the rules and uses of language; they present learners with a view of the world, or rather, a world, through a multitude of semiotic modes. In this presentation, I discuss language textbooks as semiotic complexes by examining the diverse kinds of meanings they communicate to learners. Drawing on social semiotic theories of meaning, and using illustrative examples from textbooks, I highlight how textual, visual and pedagogical elements of language textbooks combine to convey meanings that represent the world, engage learners and steer their engagement with the material. I also offer some thoughts on how language teachers may draw on these multi-faceted meanings to purposefully and critically engage with the ideas presented in textbooks.

Key words: language textbooks, multimodality, social semiotics, meaning in textbooks, ideology

Značenje i ideologija u udžbenicima jezika

Unatoč obilju i dostupnosti širokoga spektra izvora za podučavanje i učenje na internetu, udžbenici jezika ostaju vrlo popularni u mnogim nastavnim kontekstima. Njihova je privlačnost razumljiva: oni nude pažljivo i pedagoški uređene uzorke upotrebe jezika i aktivnosti, često u sjajnome formatu koji privlači učenike. Ipak, kao što se naglašava, udžbenici podučavaju mnogo više od upotrebe jezika; oni učenicima daju pogled na svijet, točnije određeni svijet, mnoštvom semiotičkih modaliteta. Ova prezentacija rasprava je o udžbenicima jezika kao semiotičkim kompleksima, ispitujući različite vrste značenja koja udžbenici komuniciraju s učenicima. Oslanjajući se na društvene semiotičke teorije značenja i koristeći se ilustrativnim primjerima iz udžbenika, ističe se kako se tekstualni, vizualni i pedagoški elementi jezika kombiniraju s ciljem prenošenja značenja koja predstavljaju svijet, uključuju učenike i usmjeravaju njihovu interakciju s materijalom. Također se nude neka razmišljanja o tome kako učitelji jezika mogu iskoristiti ta višestruka značenja kako bi se svrhovito i kritički uključili u ideje predstavljene u udžbenicima.

Ključne riječi: udžbenici jezika, multimodalnost, društvena semiotika, značenje u udžbenicima, ideologija

**SAŽETCI
ABSTRACTS**

Katarina Aladrović Slovaček

Sveučilište u Zagrebu / Učiteljski fakultet

University of Zagreb / Faculty of Teacher Education

kaladrovic@gmail.com

Tihana Bilešić

Izdavačka kuća Alfa d.d., Zagreb

Tihana.Bilesic@alfa.hr

O PRENESENOM ZNAČENJU U TEKSTOVIMA UDŽBENIKA ZA HRVATSKI JEZIK U RAZREDNOJ NASTAVI

Kurikulumom nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u razrednoj se nastavi propisuju nastavni sadržaji (književni oblici) kojima su svojstvena prenesena značenja. U razradi jednoga od odgojno-obrazovnih ishoda u četvrtome razredu (OŠ HJ B:4.2.) navedene su basne, zagonetke, mudre izreke i poslovice kao tekstovi kojima učenik treba objasniti obilježja. Među sadržajima za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda pojedini se oblici navode i u prethodnim razredima. U prvome i drugome razredu riječ je o zagonetci, a u trećemu o basni. Za percepciju prenesenoga značenja u takvim tekstovima treba uzeti u obzir psihološki i spoznajni razvoj učenika, odnosno činjenicu da su učenici u razdoblju konkretnih misaonih operacija. U radu će se stoga prikazati zastupljenost tekstova s prenesenim značenjem kojima su učenici u nižim razredima osnovne škole u nastavi Hrvatskoga jezika izloženi i metodički pristupi i postupci kojima se tumače takvi sadržaji. Također će se analizirati metodički instrumentarij predložen u udžbenicima te njegova svrhovitost u razumijevanju prenesenoga značenja. Da bi se odgovorilo na pitanje o primjerenosti obrade sadržaja s prenesenim značenjem u razrednoj nastavi, provest će se online upitnik za učitelje razredne nastave. Očekuje se da zbog razvojnih obilježja, odnosno kognitivnih sposobnosti i karakteristika učenika određene dobi učitelji u tumačenju sadržaja nailaze na poteškoće povezane s razumijevanjem konotativnoga značenja određene riječi ili rečenice te na pogrešno razumijevanje teksta u cjelini. Navedeno istraživanje uputilo bi na promjenu paradigme poučavanja sadržaja koji u sebi imaju tekstove za čije je razumijevanje potrebno razumjeti preneseno značenje.

Ključne riječi: Hrvatski jezik, preneseno značenje, tekst, učenik, udžbenik

ON THE FIGURATIVE MEANING IN THE TEXTS OF CROATIAN LANGUAGE TEXTBOOKS IN LOWER ELEMENTARY TEACHING

The Curriculum of the subject Croatian Language for elementary schools and high schools prescribes teaching content (literary forms) that are characterized by figurative meanings. In the elaboration of one of the educational outcomes in the fourth grade (Elementary School HJ B.4.2.), fables, riddles, sayings and proverbs are listed as texts whose characteristics should be explained by pupils. Among the content for the realization of educational outcomes, some of the forms are also mentioned in the previous classes. In the first and second grade, it is a riddle, and in the third grade, it is a fable. The psychological and cognitive development of pupils should be taken into account when it comes to the perception of the figurative meaning, that is, the fact that pupils are in a period of concrete cognitive operations. The paper will therefore present the representation of texts with figurative meanings to which pupils in the lower grades of elementary school are exposed in Croatian language classes, as well as methodological approaches and procedures used to interpret such content. Methodological instrumentation proposed in textbooks and its purposefulness in understanding the figurative meaning will also be analyzed. In order to answer the question on the adequacy of the processing of the content with the figurative meaning in class teaching, an online questionnaire for classroom teachers will be carried out. It is expected that, due to developmental characteristics, i.e. cognitive abilities and characteristics of students of a certain age, teachers encounter difficulties in interpreting the content related to understanding the connotative meaning of a certain word or sentence and misunderstanding the text as a whole. The aforementioned research would point to a change in the paradigm of teaching content that includes texts for whose understanding it is necessary to understand the figurative meaning.

Key words: Croatian language, figurative meaning, text, pupil, textbook

Katarina Aladrović Slovaček

Sveučilište u Zagrebu / Učiteljski fakultet
University of Zagreb/Faculty of Teacher Education
kaladrovic@gmail.com

Marina Lucin

OŠ Jure Kaštelana, Zagreb / Jure Kaštelan Elementary School, Zagreb
marina.lucin2@skole.hr

Sanjica Božičević

OŠ Jure Kaštelana, Zagreb / Jure Kaštelan Elementary School, Zagreb
sanjica.bozicevic@skole.hr

Nika Kleković

OŠ Jure Kaštelana, Zagreb / Jure Kaštelan Elementary School, Zagreb
nika.klekovic18@gmail.com

POVEZANOST PRODUKTIVNOGA RJEČNIKA I JEZIKA UDŽBENIKA

Jedan od najdinamičnijih procesa u okviru jezičnoga razvoja jest razvoj rječnika (Radić i sur., 2010). Procjenjuje se da dijete koje polazi u školu, dakle oko sedme godine, u svome vokabularu ima približno 10 000 riječi (Pavličević-Franić, 2011). Taj broj progresivno raste te dijete školske dobi godišnje čitanjem usvoji 500 do 1 000 novih riječi (Cvikić, 2007). Proces širenja vokabulara kompleksan je proces jer dijete prvo ovlada jednim, najčešće temeljnim značenjem riječi, a potom to značenje proširuje, odnosno ovladava i drugim značenjima koja ta riječ ima. Na razvoj rječnika utječu brojni jezični čimbenici, kao što su glasovi od kojih se riječ sastoji, pravopisno pravilo za pisanje riječi, funkcija riječi u rečenici, gramatička svojstva riječi, frekvencija riječi u tekstovima kojima je dijete izloženo, ali i oni izvanjezični, kao što su mediji kojima je dijete izloženo, navike čitanja te jezična okolina u kojoj dijete odrasta (Aladrović Slovaček, 2019). Budući da tekst udžbenika kojemu je dijete svakodnevno izloženo itekako utječe na proces usvajanja novih riječi, napravljena je frekvencijska analiza riječi te kolokacija u udžbenicima za drugi razred osnovne škole iz Hrvatskoga jezika, Prirode i društva te Matematike. Istodobno, učenici su na kraju drugoga razreda (N = 60) pisali pisani rad prema zadanome nizu slika. Na korpusu pisanih radova napravljena je diskursna analiza teksta, te frekvencijska analiza odabranih riječi i najčešćih kolokacija, odnosno sveza riječi. Očekuje se da će se učenici u svojim tekstovima koristiti svezama riječi koje su češće zastupljene u udžbenicima te će ujedno visokofrekventne riječi u udžbenicima biti zastupljene i u produktivnome rječniku, odnosno u pisanim radovima učenika.

Ključne riječi: čestotni rječnik, produktivni rječnik, udžbenik, pisani rad, sveze riječi

RELATIONSHIP OF PRODUCTIVE VOCABULARY AND TEXTBOOK LANGUAGE

One of the most dynamic processes in language development is vocabulary development (Radić et al., 2010). It is estimated that a child who starts school, i.e. around the age of seven, has around 10,000 words in his vocabulary (Pavličević-Franić, 2011). This number grows progressively, and a school-aged child acquires 500 to 1,000 new words per year by reading (Cvikić, 2007). The process of expanding the vocabulary is a complex process because the child first masters one, most often the basic meaning of a word, and then expands that meaning, that is, mastering the other meanings of the word. Vocabulary development is influenced by numerous linguistic factors, such as the sounds that make up the word, the spelling rule for writing words, the function of the word in the sentence, the grammatical properties of the word, the frequency of the word in the texts to which the child is exposed, but also extralinguistic ones, such as the media to which the child is exposed, reading habits and the language environment in which the child grows up (Aladrović Slovaček, 2019). Since the text of the textbook to which the child is exposed on a daily basis greatly affects the process of acquiring new words, a frequency analysis of words and collocation in textbooks for the second grade of elementary school in the Croatian language, Nature and society, and Mathematics was made. At the same time, at the end of the second grade, students (N = 60) wrote a written paper according to a given series of pictures. A discourse analysis of the text and a frequency analysis of selected words and the most common collocations, that is, word combinations, were made on the corpus of written texts. It is expected that students will use new words in their texts that are more often represented in textbooks, and at the same time, high-frequency words in textbooks will also be represented in the productive vocabulary, that is, in the students' written texts.

Key words: frequency dictionary, productive dictionary, textbook, written text, collocations

Alica Arnaut

Univerzitet u Zenici / University of Zenica

Filozofski fakultet / Faculty of Philosophy

alica.arnaut@unze.ba

Berina Šećibović

Univerzitet u Zenici / University of Zenica

Filozofski fakultet / Faculty of Philosophy

Dževahira Dizdar

Univerzitet u Zenici / University of Zenica

Filozofski fakultet / Faculty of Philosophy

STRATEGIJE ČITALAČKE PISMENOSTI I UDŽBENICI BOSANSKOGA JEZIKA

Pojmom čitalačka pismenost često se koristi umjesto pojmom čitanje. Samo čitanje smatra se jednostavnim dekodiranjem napisanoga teksta, odnosno mehaničkom aktivnošću. S druge strane, čitalačka pismenost uključuje širok raspon kognitivnih i jezičkih kompetencija, od osnovnog dekodiranja do poznavanja lingvistike i semantike, a i različitih tekstualnih struktura, ali i integraciju značenja teksta i znanja o svijetu. Čitalačka pismenost, također, uključuje i različite metakognitivne kompetencije, koje se, prije svega, odnose na svijest i sposobnost uporabe različitih prikladnih strategija prilikom cjelovitoga složenog procesa čitanja i razumijevanja tekstova. U Kurikulumu nastavnoga predmeta Bosanski / Hrvatski / Srpski jezik i književnost za osnovne škole i gimnazije u Zeničko-dobojskom kantonu čitalačka pismenost predstavlja jedan od triju definiranih područja rada, uz jezičnu i medijsku pismenosti, a definira se kao „sposobnost čitanja, razumijevanja, interpretacije, korištenja i vrednovanja tekstova, te promišljanja i angažiranosti prilikom čitanja, radi postizanja različitih ciljeva, razvoja vlastitog znanja i potencijala, te aktivnog sudjelovanja u društvu“ (2022:7).

U nastavi Bosanskog jezika sva područja rada (početno čitanje i pisanje, nastava književnosti, jezika, kulture izražavanja i medijske kulture) omogućavaju primjenu učinkovitih strategija čitalačke pismenosti koje će doprinijeti kvalitetnom razvoju kritičkoga mišljenja kod učenika svih uzrasta. Iznimno je važno primjenjivati različite strategije čitalačke pismenosti kako bi učenici postali strateški čitatelji koji vrednuju, koriste, razumiju i razmišljaju o pročitanim tekstovima u svrhu postizanja vlastitih ciljeva, razvoja znanja i potencijala te sudjelovanja u društvu. Međutim, postavlja se pitanje jesu li udžbenici bosanskoga jezika prilagođeni razvijanju čitalačke pismenosti – jesu li u njima zastupljene učinkovite strategije čitalačke pismenosti kroz pitanja i zadatke koji se nalaze uz književne i neknjiževne sadržaje. Ovaj će rad analizom reprezentativnih udžbenika Bosanskog jezika za osnovnu školu uputiti na nužnost drukčijega pristupa kreiranju udžbenika s ciljem razvijanja čitalačke pismenosti kao temelja cjeloživotnoga učenja.

Gljučne riječi: čitalačka pismenost, kritičko mišljenje, Bosanski jezik i književnost, udžbenik

READING LITERACY STRATEGIES AND TEXTBOOKS OF THE BOSNIAN LANGUAGE

The term reading literacy is often used instead of the term reading. Reading itself is considered a simple decoding of written text, or a mechanical activity. On the other hand, reading literacy includes a wide range of cognitive and linguistic competences, from basic decoding to knowledge of linguistics and semantics, as well as different textual structures, but also the integration of text meaning and knowledge of the world. Reading literacy also includes various metacognitive competencies, which, above all, relate to awareness and the ability to use various appropriate strategies in the complete complex process of reading and understanding texts. In the Curriculum of the subject Bosnian / Croatian / Serbian language and literature for elementary schools and gymnasiums in Zenica-Doboj Canton, reading literacy is one of the three defined areas of work, in addition to linguistic and media literacy, and is defined as "the ability to read, understand, interpret, use and evaluate texts, and reflect and engage in reading, in order to achieve different goals, develop one's own knowledge and potential, and active participation in society" (2022:7).

In Bosnian language teaching, all areas of work (initial reading and writing, teaching literature, language, culture of expression and media culture) enable the application of effective reading literacy strategies that will contribute to the quality development of critical thinking among students of all ages. It is extremely important to apply different reading literacy strategies in order for students to become strategic readers who value, use, understand and think about read texts in order to achieve their own goals, develop knowledge and potential, and participate in society. However, the question arises whether Bosnian language textbooks are adapted to the development of reading literacy – whether they represent effective strategies of reading literacy through questions and tasks that are accompanied by literary and non-literary content. Through the analysis of representative Bosnian language textbooks for elementary school, this paper will point out the necessity of a different approach to creating textbooks with the aim of developing reading literacy as the basis of lifelong learning.

Key words: reading literacy, critical thinking, Bosnian language and literature, textbook

Tena Babić Sesar

Osijek

tenababicsesar@gmail.com

Martina Kelava

Muzej Cvelferije, Drenovci / Cvelferija Museum, Drenovci

martinakelava7@gmail.com

OČUVANJE KULTURNOGA DOBRA NA PRIMJERU EDUKATIVNE PUBLIKACIJE *KAD BI ŠPENZLE DIVANILO*

U radu će se na primjeru muzejske publikacije *Kad bi špenzle divanilo* autorice Martine Kelava, koju je objavio Muzej Cvelferije iz Drenovaca 2021. godine, prikazati jedan od načina očuvanja hrvatskoga kulturnoga dobra – slavonskoga dijalekta. Iako navedeno izdanje nema udžbenički karakter, već se radi o edukativnoj publikaciji koja je namijenjena učenicima nižih razreda osnovne škole, u njemu je riječju i ilustracijama na temelju načela zavičajnosti prikazan dio lokalne tradicijske kulture istočne Hrvatske, odnosno Cvelferije.

Cilj je rada – polazeći od činjenice da zavičajna baština ne obuhvaća samo materijalne aspekte, nego i duhovne i društvene, u koje se ubraja i jezik, to jest dijalekt – prikazati kako su i koje su značajke slavonskoga dijalekta obuhvaćene u navedenoj publikaciji te prikazati doživljaje čitatelja – učenika nižih razreda osnovne škole koje je na njih ostavila publikacija – i onih koji su iz Cvelferije, kraja koji je opisan u toj publikaciji, ali i onih koji nisu. Na temelju održanih radionica s učenicima nižih razreda osnovne škole u Cvelferiji i izvan nje kojima je tema upravo muzejska publikacija *Kad bi špenzle divanilo* pojasnit će se prednosti izdanja kao što je ovo u očuvanju i predstavljanju dijela hrvatske tradicijske kulture s naglaskom na jezik, odnosno slavonski dijalekt. S obzirom na to da su učenici na radionicama pozitivno reagirali na sadržaj i način oblikovanja publikacije *Kad bi špenzle divanilo*, razvidno je da je to dobar način upoznavanja djece s (jezičnom) baštinom.

Ključne riječi: kulturno dobro, slavonski dijalekt, edukativna publikacija, zavičajnost, djeca

PRESERVATION OF CULTURAL HERITAGE USING THE EXAMPLE OF THE EDUCATIONAL PUBLICATION *KAD BI ŠPENZLE DIVANILO*

Using the museum publication *Kad bi špenzle divanilo* by Martina Kelava, published by the Cvelferija Museum from Drenovci in 2021, the paper presents a method of preserving a Croatian cultural good, the Slavonian dialect. Even though the publication is not printed as a textbook, but as an educational publication for students in the first four grades of elementary school, the text and illustrations are based on the principle of homeland attachment as part of the traditional culture of Eastern Croatia, i.e., Cvelferija.

Building on the fact that the regional heritage includes not only material, but also spiritual and social aspects, such as the language and specifically dialect, the aim of the paper is to present the Slavonian dialect characteristics listed in the publication, how they were explained, and to show how the publication was perceived by the readers, students in the first four grades of elementary schools, from Cvelferija and other places. After workshops with young students from the Cvelferija elementary school and other schools about the museum publication *Kad bi špenzle divanilo*, the paper will show the benefits of publications like this one for preserving and presenting the Croatian traditional culture with an emphasis on the language and the Slavonian dialect. As students responded positively to the content and format of *Kad bi špenzle divanilo*, it became clear that it was a good way to introduce children to (language) heritage.

Key words: cultural heritage, Slavonian dialect, educational publication, indigeneity, children

Mária Bajner

University of Pecs

Faculty of Cultural Sciences, Education and Regional Development

bajner.maria@pte.hu

TEXT IN CONTEXT: HOW MUCH MULTIMEDIA IS THERE?

Over the past decade much emphasis has been placed on the importance of using multimedia in the foreign language classroom. Its benefits are well known and undisputed when it comes to students' motivation and efficiency of teaching. The rapid development of information technology and the broadband Internet connection made it possible for teachers of English to rely on multimedia as a diversified and stimulating tool to supplement existing teaching methods. The use of computer-based interactive applications that utilize both the hardware and software in a combination of text, graphics, animation, video and sound has spread rapidly and gets positive responses from both teachers and students. Publishing companies jump on the bandwagon and take the opportunity to produce state-of-the-art course books and different supplementary materials embedded in multimedia. Despite reports of victory with reference to applying new technology in language teaching it is still customary to think that the texts for reading rounded up in "units" or "lessons" are indisputably the solid fundamentals of a coursebook. The main text is designed with an educational purpose in line with the curriculum, therefore anything else comes secondary. A survey targeting teachers of English has been conducted to find out their text-based or multimedia-centred preferences. The paper analyzes the findings and compares the "textual" or "traditional" vs. multimedia approach while shedding light on the functions and effects of multimodality of language textbooks on learning.

Thus, the purpose of this paper is threefold:

1. To question the omnipotence of the text
2. To dispel the "miraculous" effect of the new technology on the learning process
3. To explore alternative approaches based on multimedia to enhance students' performance in the English language classroom

Key words: multimedia, technology, text, tools, efficiency

TEKST U KONTEKSTU: KOLIKO JE MULTIMEDIJE?

Tijekom prošlog desetljeća veliki se naglasak stavlja na važnost multimedija u poučavanju stranoga jezika. Prednosti multimedije vrlo su dobro poznate i neupitne kada je riječ o motivaciji učenika i učinkovitosti poučavanja. Ubrzan razvoj informacijske tehnologije i široke internetske mreže omogućili su učiteljima engleskoga jezika oslanjanje na multimediju kao raznolik i stimulirajući alat koji dopunjuje postojeće metode poučavanja. Uporaba interaktivnih računalnih aplikacija koje obuhvaćaju i uređaje i programe u kombinaciji s tekstom, slikom, animacijom, videom i zvukom ubrzano se šire i dobivaju pozitivne povratne informacije od strane učitelja i učenika. Izdavačke se kuće priključuju i koriste se prilikom za proizvodnju najmodernijih udžbenika i raznovidnih dodatnih materijala u sklopu multimedija. Unatoč izvješćima o uspjehu pri uporabi novih tehnologija u poučavanju jezika, još je uvijek uobičajeno mišljenje da su tekstovi za čitanje u „cjelinama“ i „lekcijama“ neupitno temelji udžbenika. Glavni je tekst sastavljen s obrazovnim ciljem u skladu s kurikulumom, stoga je sve drugo u drugome planu. Proveden je upitnik koji su ispunili učitelji engleskoga jezika kako bi se saznali njihovi stavovi o tekstovima i multimediji. Rad analizira rezultate i uspoređuje „tekstualno“ ili „tradicionalno“ s multimedijским pristupom, rasvjetljavajući funkcije i utjecaj multimodalnosti multimedijских udžbenika na učenje jezika.

Stoga, cilj je rada trostruk:

Propitati svemoćnost teksta

Raskrinkati „čudnovat“ utjecaj nove tehnologije na proces učenja

Ispitati alternativne pristupe temeljene na multimediji s ciljem poboljšanja učinka učenika u učionici engleskoga jezika

Ključne riječi: multimedija, tehnologija, tekst, alati, učinkovitost

Emina Berbić Kolar

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education
eberbic@foozos.hr

Morana Plavac

Eötvös József Főiskola, Baja, Mađarska / Eötvös József College of Baja, Hungary
morana.plavac@gmail.com

Mirjana Šibalin

Eötvös József Főiskola, Baja, Mađarska / Eötvös József College of Baja, Hungary
miri.sibalin@gmail.com

ČITANKA – ČUVARICA JEZIČNOGA IDENTITETA HRVATA U MAĐARSKOJ

Hrvati već stoljećima žive u Mađarskoj i jedna su od najraznolikijih i najsloženijih manjinskih zajednica o čemu svjedoči činjenica da danas supostoji sedam postojećih hrvatskih narodnih skupina. Kroz razne povijesne izazove i mnogobrojne nedaće Hrvati u Mađarskoj vjerno su čuvali i njegovali svoj materinski, hrvatski jezik, sanjali su i maštali na njemu, izražavali su svoju svakodnevicu, običaje, vjeru, tradiciju i svijet koji ih je okruživao. Svoj su jezik sačuvali i u pisanom obliku zahvaljujući zaljubljenicima u hrvatski jezik među kojima je bio i Đuro Franković, hrvatski književnik, publicist, etnograf, znanstvenik i kulturni djelatnik iz Mađarske. Franković je pisao o životu, kulturi i tradiciji Hrvata u Mađarskoj. Među brojnim studijama, prikazima i zbornicima, pisao je i čitanke za učenike hrvatskih škola u Mađarskoj. Za ovaj je rad izabrana njegova čitanka pod naslovom *Narodopis* koja sadrži brojne tekstove koji se odnose na dječje igre, dramske prikaze, recitacije, čestitke, pjesme, priče iz života iz krajeva u kojima žive mađarski Hrvati. Cilj je ovoga rada na temelju navedene čitanke izvesti korpus riječi, izdvojiti riječi karakteristične za Hrvate u Mađarskoj, podijeliti ih prema značenjskim poljima te na temelju toga utvrditi važnost čitanke u očuvanju rječničkoga korpusa kao temelja jezičnoga i kulturološkoga identiteta.

Ključne riječi: Hrvati u Mađarskoj, hrvatski jezik, leksik, Narodopis, značenjska polja

READING TEXTBOOK – KEEPER OF LINGUISTIC IDENTITY OF CROATS IN HUNGARY

Croats have been living on the territory of Hungary for centuries and they are one of the most diverse and complex minority communities, as evidenced by the fact that today seven Croatian national groups exist. Through various historical challenges and numerous adversities, Croats in Hungary have faithfully preserved and nurtured their mother tongue, the Croatian language, dreamed and fantasized in it, expressed their everyday life, customs, religion, tradition and the world that surrounded them. They have also preserved their language in written form thanks to Croatian language enthusiasts, among whom was Đuro Franković, a Croatian writer, publicist, ethnographer, scientist and cultural worker from Hungary. Franković wrote about the life, culture and tradition of Croats in Hungary. Among numerous studies, presentations and anthologies, he also wrote reading books for students of Croatian schools in Hungary. For this paper, we selected his book entitled *Narodopis*, which contains numerous texts related to children's games, dramatic performances, recitations, greetings, poems, and stories from life in the regions where Hungarian Croats live. The aim of this work is to derive a corpus of words based on the mentioned reading textbook, to single out words characteristic of Croats in Hungary, to divide them according to meaning fields, and on this basis to determine the importance of reading books in preserving the dictionary corpus as the basis of linguistic and cultural identity.

Key words: Croats in Hungary, Croatian language, lexicon, Ethnography, meanings of fields

Tihana Bilešić

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

Učiteljski fakultet / Faculty of Teacher Education

tbilesic@gmail.com

Marija Krpan

Osnovna škola Frana Galovića, Zagreb / Fran Galović Elementary School, Zagreb

marijakrpan10@gmail.com

JEZIK UDŽBENIKA IZ HRVATSKOGA JEZIKA U PRVOME RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE

S obzirom na to da je udžbenik obvezni obrazovni materijal u svim predmetima (osim u predmetima s pretežno odgojnom sastavnicom), namijenjen učeniku u procesu učenja, očekuje se da se njegovom upotrebom osigurava znatan stupanj samostalnosti učenika u čitanju i u radu na tekstu. Za ostvarenje toga očekivanja temeljni su uvjeti udžbenički jezik i stil te provjeren i učenikovo dobi primjeren stručni sadržaj. Na osnovnoškolskome stupnju udžbenički jezik i stil zahtijevaju izrazitu jasnoću, jednostavnost i prohodnost kojom će se učeniku omogućiti samostalno čitanje i razumijevanje pročitano. Svi su ti zahtjevi posebice naglašeni u prvome razredu osnovne škole, odnosno u procesu početnoga učenja čitanja i pisanja na hrvatskome jeziku (kao materinskome jeziku). U istoimenome nastavnom predmetu učenici se služe različitim tipovima udžbenika – udžbenicima iz hrvatskoga jezika i jezičnoga izražavanja, udžbenicima iz književnosti i medijske kulture, odnosno čitankama i integriranim udžbenicima te digitalnim oblicima istih udžbenika. Uvažavajući sve te koncepte, u ovom će se radu analizirati jezik udžbenika iz hrvatskoga jezika za prvi razred osnovne škole s obzirom na psihološki, spoznajni i jezični razvoj učenika. U radu će se istaknuti i jezična obilježja udžbeničkih tekstova svojstvena pojedinim domenama nastavnoga predmeta (Jezik i komunikacija, Književnost i stvaralaštvo, Kultura i mediji). Osim očekivanja da će se na taj način očitovati razlike u jezičnome izričaju, pretpostavka je i da se, s obzirom na funkcionalnu ulogu tekstova, očekuju i različiti funkcionalni stilovi koji će također biti predmet ovoga rada.

Gljučne riječi: učenik, udžbenik, primjerenost, početno čitanje i pisanje

LANGUAGE OF CROATIAN LANGUAGE TEXTBOOKS IN THE FIRST GRADE OF ELEMENTARY SCHOOL

Given that the textbook is mandatory educational material in all subjects (except for subjects with a predominantly educational component), intended for the student in the learning process, it is expected that its use ensures a significant degree of student independence in reading and working on the text. For the realization of this expectation, the basic conditions are the textbook language and style, as well as verified professional content appropriate for the student's age. At the elementary school level, textbook language and style require extreme clarity, simplicity and passability, which will enable the student to independently read and understand what is read. All these requirements are particularly emphasized in the first grade of elementary school, that is, in the process of initial learning to read and write in Croatian (as the mother tongue). In the subject of the same name, students use different types of textbooks - textbooks on the Croatian language and linguistic expression, textbooks on literature and media culture, or reading books and integrated textbooks, as well as digital versions of the same textbooks. Respecting all these concepts, this work will analyze the language of the Croatian Language textbook for the first grade of elementary school with regard to the psychological, cognitive and linguistic development of students. The work will highlight the linguistic characteristics of textbook texts specific to certain subject domains (Language and Communication, Literature and Creativity, Culture and Media). In addition to the expectation that differences in language expression will be revealed in this way, it is also assumed that, considering the functional role of the texts, different functional styles are also expected, which will also be the subject of this work.

Key words: student, textbook, adequacy, initial reading and writing

Ana Gabrijele Blažević

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

Filozofski fakultet / Faculty of Humanities and Social Sciences

agblazev@ffzg.unizg.hr

Andrea-Beata Jelić

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

Filozofski fakultet / Faculty of Humanities and Social Sciences

abjelic@ffzg.unizg.hr

MEĐUKULTURNOST U UDŽBENICIMA ZA RANO UČENJE ŠPANJOLSKOG JEZIKA

U današnjem globaliziranom svijetu, što nužno uključuje i obrazovni kontekst, vještine međukulturne komunikacijske kompetencije iznimno su važne. U nastavi stranih jezika, pojam međukulturne komunikacijske kompetencije odnosi se na jezične, sociolingvističke, diskursne i međukulturne elemente koji prate učenika u procesu ovladavanja stranim jezikom, pri čemu kultura postaje sredstvom komunikacije i socijalizacije (Andraka, 2019; Byram, 1997; Kramsch, 1996; Miquel i Sans 2004). Ona učenicima omogućuje uspostavljanje odnosa između strane i vlastite kulture, posredovanje među njima, ali i prevladavanje stereotipa. U tom smislu jednu od ključnih uloga ima i udžbenik stranoga jezika kao posrednik između učenika i strane kulture i medij koji bi im trebao omogućiti razvoj sposobnosti razumijevanja i komunikacije s drugima i drukčijima (Petraović, 2010; 2016; Zarate, 1993). U nastavi španjolskoga kao stranog jezika ovo pitanje predstavlja poseban izazov s obzirom na heterogenost hispanskih naroda, kultura i varijeteta španjolskoga jezika.

Cilj je našeg istraživanja utvrditi zastupljenost, obilježja i načine reprezentacije odabranih vrsta kulturnih sadržaja u seriji udžbenika za učenje španjolskog jezika u dječjoj dobi *Reporteros Internacionales 1, 2 i 3* odobrenih za nastavu toga jezika od 4. do 8. razreda u hrvatskim osnovnim školama. Kriteriji kvantitativne i kvalitativne analize uključuju elemente ponuđene u referentnom okviru za španjolski jezik (Plan curricular de Instituto Cervantes, 2012) u odnosu na jedinice analize. Rezultati upućuju na uglavnom pozitivne obrasce u smislu opće zastupljenosti i integriranosti u udžbenik, nastojanja uspostavljanja ravnoteže između makrokulturnih i mikrokulturnih sadržaja koji se odnose na Španjolsku i na Južnu Ameriku te težnje da kulturni sadržaji budu sastavnim dijelom komunikacijskih aktivnosti, ali upućuju i na neke manjkavosti, posebno u smislu nejednake zastupljenosti jezičnih vještina i potrebe za boljim povezivanjem strane i materinske kulture. Na temelju rezultata daju se smjernice za učinkovito uključivanje kulturalnih elemenata vezanih za poučavanje španjolskoga jezika učenicima mlađe dobi u hrvatskome kontekstu.

Ključne riječi: kulturalni elementi, međukulturna kompetencija, španjolski jezik, udžbenici za osnovnu školu

INTERCULTURALITY IN TEXTBOOKS FOR EARLY LEARNING OF SPANISH AS A FOREIGN LANGUAGE

In today's globalized world, which necessarily includes the educational context, intercultural communication competence is highly important. In the foreign language classroom, the term intercultural communication competence refers to linguistic, sociolinguistic, discourse and intercultural elements that accompany the learner in the foreign language acquisition process, whereby culture becomes a means of communication and socialization (Andraka, 2019; Byram, 1997; Kramsch, 1996; Miquel and Sans 2004). It enables learners to establish a relationship between a foreign and their own culture, to mediate between them, but also to overcome stereotypes. In this sense, a foreign language textbook plays a key role as an intermediary between learners and foreign culture and a medium that should enable them to develop the ability to understand and communicate with others who differ from them (Petraović, 2010; 2016; Zarate, 1993). In the teaching of Spanish as a foreign language, this issue is especially challenging considering the heterogeneity of the Hispanic peoples, cultures and varieties of the Spanish language.

The aim of our research is to determine the presence, characteristics and ways of representation of selected types of cultural content in the series of textbooks for early learning of Spanish as a foreign language *Reporteros Internacionales 1, 2 and 3* approved for teaching that language from the fourth to the eighth grade in Croatian elementary schools. The criteria of quantitative and qualitative analysis include the elements proposed in the reference framework for the Spanish language (Plan curricular de Instituto Cervantes, 2012) in relation to the units of analysis. The results indicate rather positive patterns in terms of general presence and integration into the textbook, a tendency to establish a balance between macro and micro cultural contents related to Spain and South America, and endeavours for cultural contents to be an integral part of communication activities, but they also indicate some potential for improvement, especially in terms of unequal representation of language skills and the need for establishing a better relationship between foreign and native cultures. Based on the results, guidelines are proposed for an effective integration of cultural elements in the Spanish language teaching to young learners in the Croatian context.

Key words: cultural elements, intercultural competence, Spanish language, textbooks for elementary school

Timea Bockovac

Sveučilište u Pečuhu / University of Pécs

Filozofski fakultet / Faculty of Humanities and Social Sciences

bockovac.timea@pte.hu

Valentina Sabolić

Obrazovni centar Miroslava Krležu u Pečuhu

valentina.sabolic@gmail.com

Miroslav Krleža Education Centre in Pecs

TEMATSKA ANALIZA UDŽBENIKA NARODOPISA HRVATSKE MANJINE U MAĐARSKOJ

Prema važećim podacima popisa stanovništva (2011.) u Mađarskoj živi 26.774 Hrvata, od kojih se 13.716 izjašnjava izvornim govornikom hrvatskoga jezika. Hrvati, kao nacionalna manjina (narodnost), raspolažu razvijenom odgojno-obrazovnom infrastrukturom od predškolskih do visokoškolskih ustanova. U školskoj godini 2022./2023. broj škola u kojima se izvodi nastava hrvatskoga jezika jest 39, broj učitelja 227, a broj učenika 2364. Nastava hrvatskog jezika, književnosti i narodopisa odvija se sukladno *Zakonu o narodnostima*, *Nacionalnom obrazovnom standardu* i *Okvirnom planu i programu* prema trima modelima: škole s dvojezičnim programima, škole s predmetnom nastavom hrvatskoga jezika (5+1 sati tjedno) te škole u kojima se izvodi nastava hrvatskoga kao stranog jezika (2 sata na tjedan). Opis obrazovnoga područja narodopisa prvi put definira *Nacionalni obrazovni standard* iz 1995. godine s ciljem izgradnje, posredovanja i jačanja nacionalnog identiteta na temelju četiriju primarnih zadataka: prenošenja tradicije, norme i spoznaje o matičnoj domovini te doprinosa razvijanju individualnih kompetencija. Nastava narodopisa u početku se odvijala integrirana u ostala predmetna područja, dok se danas izvodi zasebno prema zahtjevima *Okvirnog plana i programa* u kojem su detaljno definirani nastavni ciljevi, tematske cjeline i jedinice, razvojni zahtjevi i međupredmetne korelacije. Cilj je ovoga rada analitički prikaz udžbenika Narodopisa (čitanke i antologije) od 5. do 12. razreda, koji su službeno u uporabi prema katalogu Ministarstva obrazovanja, kako bi se uputilo na to u kojoj mjeri odgovaraju didaktičko-metodičkim standardima i zahtjevima, a i svojoj primarnoj funkciji, tj. jačanju (manjinske) nacionalne svijesti učenika. Tijekom kvantitativne analize tekstnih vrsta prema interakcijskom cilju (gnosogeni, kopersonalni, ergotipni, kalogeni, religiotropni, ludofilni), odnosno prema tematskim strukturama (deskriptivni, narativni, ekspoziციjski, argumentacijski i instrukcijski) obratit će se pozornost na mogućnosti poticanja kreativnosti, na zastupljenost kognitivnih razina te na analizu sadržaja, jezika i ilustracija. Posebno će se izdvojiti tekstovi pisani na dijalektima i zavičajnim govorima Hrvata u Mađarskoj, odnosno oni koji se odnose na njihovu matičnu državu, Hrvatsku. Rezultati dobiveni ovom analizom koristit će se pri izradi nove generacije udžbenika Hrvatskoga narodopisa.

Ključne riječi: Hrvati u Mađarskoj, Narodopis, tekst, jezična analiza

THEMATIC ANALYSIS OF THE ETHNOGRAPHY TEXTBOOKS OF THE CROATIAN MINORITY IN HUNGARY

According to current census data (2011), there are 26,774 Croats living in Hungary, of which 13,716 declare themselves as native speakers of the Croatian language. Croats, as a minority (ethnicity), dispose of well-developed educational infrastructure, ranging from preschool to higher education institutions. In the 2022-2023 school year, the number of schools where the Croatian language is taught is 39, the number of teachers is 227, and the number of students is 2,364. The courses of the Croatian language, literature and ethnography take place in accordance with the Nationality Law, the National Educational Standard and the Framework Curriculum according to three models: schools with bilingual programs, schools with subject teaching of the Croatian language (5+1 periods per week) and schools in which Croatian is taught as a foreign language (2 periods per week). The description of educational field of ethnography was defined for the first time by the National Educational Standard from 1995 with the aim of building, mediating and strengthening the national identity based on four elementary tasks: transmitting the traditions, norms, and knowledge about the motherland and contributing to the development of individual competences. The teaching of ethnography used to be integrated into other subject areas, while today it is conducted separately according to the requirements of the Framework Curriculum, in which the teaching aims, thematic units and lessons, development requirements and inter-subject correlations are defined in detail. The aim of this paper is an analytical presentation of the 5th-12th grade Narodopis (Ethnography) students' books (textbooks and anthologies), which are officially in use according to the catalogue of the Ministry of Education, in order to indicate the extent to which they correspond to the didactic-methodic standards and requirements and to their elementary function, i.e. strengthening the national consciousness of (minority) students. During the quantitative analysis of text types according to the interaction goal, that is, according to the thematic structures (descriptive, narrative, expository, argumentative and instructional), attention will be paid to the possibilities of stimulating creativity, to the representation of cognitive levels and to the analysis of content, language and illustrations. The texts written in the dialects of the Croats in Hungary, i.e. those related to their motherland, Croatia, will be singled out in particular. The results obtained from this analysis will be used in the creation of a new generation of textbooks on Croatian ethnography.

Key words: Croats in Hungary, Ethnography, text, linguistic analysis

Matea Butković

Sveučilište u Rijeci / University of Rijeka
Medicinski fakultet / Faculty of Medicine
matea.butkovic@gmail.com

Ivan Butković

Sveučilište u Rijeci / University of Rijeka
Medicinski fakultet / Faculty of Medicine
ivan.butkovic@medri.uniri.hr

ROD I PROFESIONALNE ULOGE U UDŽBENICIMA ZA ENGESKI JEZIK: PITANJE VIZUALNE ZASTUPLJENOSTI

U nastavi stranih jezika vizualni prikazi prepoznati su kao univerzalni podražaj koji služi kao odskočna daska za jezičnu razmjenu u nastavnim aktivnostima (Elmiana, 2019). Vizualni prikazi, uz jezik koji se nalazi u udžbenicima, mogu utjecati na poimanja učenika o svijetu koji ih okružuje jer su snažan medij kojim se prenose društvene vrijednosti, uključujući i one o rodnim ulogama. Međunarodna istraživanja o rodnoj zastupljenosti u udžbenicima stranih jezika (npr. Ansary i Babaii, 2003; Holmqvist i Gjörup, 2006; Bachore, 2022; Ismael i Mohammadzadeh, 2022) upućuju na nedovoljnu zastupljenost žena u profesionalnim ulogama i njihovu preizraženu zastupljenost u obiteljskim ulogama. Do istih saznanja došlo se i u hrvatskim istraživanjima (npr., Vrhovac, 1999, 2019; Andraga, 2016, 2020; Banko i Andraga, 2022). Međutim, u vizualnome prikazu roda uglavnom izostaje međupovezanost roda, boje kože, invalidnosti i profesionalnih uloga.

Opći cilj ovoga istraživanja bio je utvrditi način na koji je rod zastupljen u vizualnim prikazima u trima udžbenicima engleskoga kao stranoga jezika (*Wider World Starter, New Building Blocks 4, Dip In 4*). Specifični ciljevi bili su utvrditi u kojim se profesionalnim ulogama pojavljuju likovi s obzirom na njihov rod, boju kože i invalidnost te pojavljuju li se likovi "nebijele" boje kože i likovi s invalidnošću u vodećim ulogama. Istraživanje se temeljilo na analizi roda u vizualnim prikazima (fotografijama i ilustracijama) pri čemu je svaka slika na kojoj je prikazan jedan ili više ljudskih likova poslužila kao jedinica za analizu. U slučajevima rodne neodređenosti, nakon analize slika provedena je analiza teksta kako bi se izbjeglo netočno definiranje roda. Također je uzeto u obzir to pojavljuju li se likovi u glavnim ili sporednim ulogama. Rezultati upućuju na prevalenciju likova bijelaca, dok se likovi drugih boja kože pojavljuju u sporednim ulogama. Ženski likovi dominiraju u obiteljskom kontekstu i u pomoćnim zanimanjima, a likovi "nebijele" boje kože uglavnom su prikazani kao učenici. Prikazi likova s invalidnošću u profesionalnome kontekstu gotovo su nepostojeći.

Ključne riječi: udžbenici engleskoga kao stranoga jezika, uključivost, rodne uloge, profesionalne uloge, vizualni prikazi

GENDER AND OCCUPATIONAL ROLES IN EFL TEXTBOOKS: A MATTER OF VISUAL REPRESENTATION

In the foreign language classroom, visual images are recognized as universal stimuli that offer a starting point for language-sharing in classroom activities (Elmiana, 2019). Alongside the language encountered in textbooks, visual images can impact students' understanding of the world around them, as they are a powerful medium through which societal values are transmitted, including those concerning gender roles.

International research on gender representation in foreign language textbooks (e.g., Ansary and Babaii, 2003; Holmqvist & Gjörup, 2006; Bachore, 2022; Ismael & Mohammadzadeh, 2022) suggests women's under-representation in occupational roles but their over-representation in domestic roles; a finding mirrored in Croatian research (e.g., Vrhovac, 1999, 2019; Andraga, 2016, 2020; Banko and Andraga, 2022). However, when the visual representation of gender is considered, it is generally done without considering the intersectionality of gender, skin colour, disability, and professional roles.

The general objective of this research was to ascertain how gender is represented in visual images in three year-four EFL textbooks (*Wider World Starter, New Building Blocks 4, Dip In 4*). The specific objectives were to determine which occupational roles characters occupy with regard to their gender, skin colour, and disability and to uncover whether POC characters and characters with disabilities appear in leadership positions. This research relied on content analysis of gender in visual images (photographs and illustrations), whereby each image depicting a single or multiple characters represented a unit of analysis. In cases of gender ambiguity, image analysis was followed up by text analysis to avoid misgendering. It was also considered whether the characters appear in main or supporting roles. Findings reveal a prevalence of white characters, while POC characters are supporting characters. Female characters are over-represented in the domestic context and in assisting occupations; POC characters are primarily depicted as students. Disabled characters performing occupational roles are virtually non-existent.

Key words: EFL textbooks, inclusivity, gender roles, occupational roles, visual images

Gordana Čosić

OŠ Dragutina Domjanića, Sveti Ivan Zelina / Dragutin Domjanić Elementary School, Sveti Ivan Zelina

gordana.cosic2340@gmail.com

KOMUNIKACIJSKA KOMPETENCIJA U UDŽBENICIMA ZA HRVATSKI JEZIK U 5. I 6. RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE

Komunikacijska kompetencija pretpostavlja praktičnu primjenu naučenoga jezičnoga znanja u pisanom i usmenom obliku. Težište nastave Hrvatskoga jezika u osnovnoj školi u Republici Hrvatskoj stavljeno je na razvoj komunikacijske kompetencije preko četiriju jezičnih djelatnosti: slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. Udžbenici su, i dalje, osnovno nastavno sredstvo koje učenicima pomaže u usvajanju nastavnoga sadržaja, a učiteljima u osmišljavanju nastavnoga rada. Koncept udžbenika uglavnom se temelji na indukcijskom pristupu koji pretpostavlja uvođenje novoga nastavnog sadržaja, uvježbavanje nastavnih sadržaja na zadacima različite zahtjevnosti (prema razini ishoda predviđenog za taj razred) te, na kraju, poticanje učenika na praktičnu samostalnu primjenu naučenoga. Polazeći od navedenih tvrdnji, u radu se analiziraju udžbenici za Hrvatski jezik u 5. i 6. razredu osnovne škole te se utvrđuje: 1. a) na koji se način u udžbenicima predviđa razvoj komunikacijske kompetencije (praktičnoga znanja jezika) s aspekta jezičnih sadržaja, b) na koji su način jezični sadržaji povezani s tekstovima u udžbenicima te c) na koji se način u udžbenicima predviđa praktična uporaba teorijskih jezičnih znanja preko četiriju jezičnih djelatnosti. 2. Analiziraju se predložene nastavne metode kojima se potiče komunikacijska kompetencija učenika te njihova zastupljenost u udžbeniku. 3. Na kraju se analizira predviđa li se u udžbenicima ostvarivanje komunikacijske kompetencije povezivanjem svih triju kurikularskih predmetnih područja za nastavni predmet Hrvatski jezik u osnovnoj školi: Jezik i komunikacija, Književnost i stvaralaštvo i Kultura i mediji.

Ključne riječi: udžbenik, komunikacijska kompetencija, jezično znanje, jezične djelatnosti, praktična primjena

COMMUNICATION COMPETENCE IN TEXTBOOKS FOR THE CROATIAN LANGUAGE IN THE 5TH AND 6TH GRADE OF ELEMENTARY SCHOOL

Communication competence presupposes the practical application of learned language knowledge in written and oral form. The focus of Croatian language teaching in elementary schools in the Republic of Croatia is on the development of communication competence through four language activities: listening, speaking, reading and writing. Textbooks continue to be a basic teaching tool that helps students in learning the content of the lesson, and teachers in designing the teaching work. The concept of the textbook is mainly based on the induction approach, which assumes the introduction of new teaching content, practising the teaching content on tasks of varying difficulty (according to the level of outcome predicted for that class) and, finally, encouraging students to apply what they have learned in practice. Based on the above statements, the paper analyzes textbooks for Croatian language in the 5th and 6th grade of elementary school and determines: 1. a) how the development of communicative competence (practical knowledge of the language) is foreseen in the textbooks from the aspect of language content, b) how the language contents are connected with the texts in the textbooks and c) how the practical use of theoretical language knowledge through four language activities is foreseen in the textbooks. 2. Proposed teaching methods that encourage students' communication competence and their representation in the textbook are analyzed. 3. At the end, it is analyzed whether the textbooks envisage the achievement of communication competence through the connection of all three curricular subject areas for the Croatian language subject in elementary school: Language and Communication, Literature and Creativity, and Culture and Media.

Key words: textbook, communication competence, language knowledge, language activities, practical application

Tanja Đurić

Osnovna škola Gračani / Gračani Elementary School

tanjadjuric123@gmail.com

JEZIK UDŽBENIKA I UČENIKA U DIGITALNOJ ERI

Današnji učenici pripadaju generaciji Z (još i fejs ili phone generacija), generaciji koja odrasta uz moderne tehnologije i društvene medije i ne može zamisliti svoj život bez njihove uporabe. Današnji udžbenici idu ukorak s razvojem učenika i nude sve više digitalnih mogućnosti učenja jezika koji udovoljavaju potrebama generacije Z. Jedan od pozitivnih primjera jesu digitalni jezični laboratoriji koji predstavljaju edukativno okruženje koje omogućuje učenicima vježbanje jezičnih vještina uz nadzor učitelja. Učenici mogu surađivati individualno, u parovima, malim skupinama ili kao cijeli razred. Učitelji mogu slušati, nadgledati i imati interakciju sa svojim učenicima. Digitalni jezični laboratoriji osobito su se pokazali učinkovitima za vrijeme nastave na daljinu u vrijeme pandemije koronavirusa. Digitalni jezični laboratoriji potiču samostalno učenje i istraživanje jezičnih pojava koje se uče na satu. Idealni su za učenje na daljinu, ali i hibridnu nastavu. Neke od prednosti digitalnih jezičnih laboratorija jesu slušanje zvučnih zapisa, rješavanje različitih tipova pitanja i kvizova. U radu će se opisati mogućnosti jezičnih laboratorija u nastavi engleskoga jezika u osnovnoj školi. Prikazat će se i usporediti rezultati poučavanja jedne nastavne cjeline iz engleskoga jezika u sedmome razredu osnovne škole unutar digitalnoga jezičnoga laboratorija s jedne strane, a s druge strane bez korištenja digitalnoga jezičnoga laboratorija kako bi se uočile prednosti i nedostaci jednoga i drugoga.

Ključne riječi: digitalni jezični laboratoriji, osnovna škola, engleski jezik

LANGUAGE OF TEXTBOOKS AND STUDENTS IN THE DIGITAL ERA

Today's students belong to Generation Z (also Facebook or phone generation), a generation that grows up with modern technologies and social media and cannot imagine their life without using them. Today's textbooks keep pace with the development of students and offer more and more digital language learning opportunities that meet the needs of Generation Z. One positive example are digital language laboratories, which represent an educational environment that allows students to practice language skills under the supervision of a teacher. Students can work individually, in pairs, small groups or as a whole class. Teachers can listen, monitor and interact with their students. Digital language laboratories have proven to be particularly effective during distance learning during the coronavirus pandemic. Digital language laboratories encourage independent learning and research of language phenomena that are taught in class. They are ideal for distance learning and hybrid teaching. Some of the advantages of digital language labs are listening to audio recordings, solving different types of questions and quizzes. The paper will describe the possibilities of language laboratories in the teaching of English in elementary school. The results of teaching one unit of English language in the seventh grade of elementary school within a digital language laboratory on the one hand, and without using a digital language laboratory on the other hand, will be presented and compared in order to observe the advantages and disadvantages of both.

Key words: digital language laboratories, elementary school, English language

Loreta Kovačević

Dječji dom Sv. Ana Vinkovci / Children's Home Sv. Ana Vinkovci

lkovacevic2@gmail.com

ZASTUPLJENOST TRADICIJSKIH BROJALICA U RAZREDNOJ NASTAVI

Tradicijska kultura iznimno je važno obilježje jezika i identiteta svakog djeteta. Razvitak govora i izražavanja njeguje upravo glazba koja se odražava na tjelesni razvoj svakog djeteta, kognitivne, psihomotorne i socioemocionalne sposobnosti, uspostavljanje odnosa prema glazbi te razvijanje kreativnosti u govoru. Slušanje i uvježbavanje različitih brojlica kod djece pridonosi razvitku dobrog sluha te boljem uočavanju drukčijih slogova. Također, stvara se doživljaj slojevitosti, fluidnosti i praktičnosti koji karakteriziraju kratki slogovi koji su vrlo često sačinjeni od jednog samoglasnika i dvaju suglasnika. Važnu ulogu u kreiranju pokreta i ritma te izgrađivanju spoznajnih sposobnosti imaju upravo brojlice. Tradicijske brojlice, osim što obogaćuju nastavu, doprinose ogromnom razvitku svakog djeteta prikazujući tradiciju na jedinstven i osebujan način. Cilj je ovog rada prikazati zastupljenost tradicijskih brojlica u razrednoj nastavi (teorijski dio) u udžbenicima i literaturi te (praktični dio) u nastavi. Provest će se kvantitativno istraživanje u kojem se praktični dio provodi provedbom upitnika koji je namijenjen učiteljima razredne nastave (osnovnih škola u Vinkovcima) u svrhu podataka koliko i na koji se način provode u praksi tradicijske brojlice u nastavi. Navedeno istraživanje svojim će podacima pomoći u daljnjim istraživanjima, ali i učiteljima razredne nastave, u što boljoj i poticajnijoj uporabi tradicijskih brojlica prikazivanjem djeci na zanimljive načine.

Ključne riječi: tradicijske brojlice, razvitak govora, osnovna škola, razredna nastava, učitelji razredne nastave

REPRESENTATION OF TRADITIONAL CHANTS IN CLASS TEACHING

Traditional culture is an extremely important characteristic of children's language and identity. The development of speech and expression is determined by music, which reflects in the physical development of each child as well as on the cognitive, psychomotor, and socioemotional abilities, on establishing a relationship with music and on developing creativity in speech. Children who listen and practice different chants contribute to better hearing and better recognition of different syllables in words. However, it also creates an experience of stratification, fluidity and practical feeling which are characterized by short syllables that are very often made up of one vowel and two consonants. Chants have an important role in creating movement and rhythm and strengthening cognitive abilities. Traditional chants, in addition to enriching lessons enormously contribute to the development of each child, presenting the tradition in a unique and distinctive way. The purpose of this paper is to show the representation of traditional chants in class teaching (theoretical part) through textbooks and literature and (practical part) through teaching. The practical part is carried out by implementing a questionnaire intended for classroom teachers (Elementary schools of the City of Vinkovci), how they are practically implemented in teaching. This paper will improve further research as well as class teachers encouraging to the use of traditional chants by presenting them to children in interesting ways.

Key words: traditional nursery rhymes, speech development, elementary school, classroom teaching, classroom teachers

Irena Krumes

Sveučilište u Slavanskom Brodu / University of Slavonski Brod

ikrumes@unisb.hr

Ksenija Petrić

Osnovna škola Zvonimira Franka, Kutina / Zvonimir Frank Elementary School, Kutina

ksenija.petric155@gmail.com

PREDNOSTI I NEDOSTATCI MULTIMEDIJSKIH UDŽBENIKA U NASTAVI MATERINSKOGA JEZIKA U MLAĐIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE

Digitalizacija i napredak tehnologije utječu na promjene u suvremenom obrazovanju, a to se odražava na nastavne metode, uporabu nastavnih sredstava i pomagala te njihovu primjenu u nastavi. Zbog velikog utjecaja različitih vrsta medija, multimedijски udžbenici postali su neizostavni dio školske prakse. U njima se integriraju različite vrste medijskih sadržaja, a rabe se ovisno o iskustvu i digitalnim kompetencijama nastavnika. Multimedijски udžbenici donose nove mogućnosti pristupu nastavnim sadržajima, ali i nove vrste prijenosa znanja, nove metode i oblike rada u odnosu na klasične udžbenike.

U radu se stručno analiziraju multimedijски udžbenici za nastavu hrvatskoga jezika naših izdavačkih kuća Školske knjige, ProfilKlett-i i Alfe. Uspoređuju se s obzirom na funkciju materijala za učenje, funkciju alata za upravljanje, s obzirom na potporu učenju i interaktivno povezivanje izvora. Isto tako, nastoje se razotkriti prednosti i nedostaci takvih udžbenika u odnosu na klasične udžbenike koji su trenutno u uporabi na satu hrvatskoga jezika.

Ključne riječi: nastava hrvatskoga jezika, multimedijски udžbenik, razredna nastava, digitalna nastavna sredstva, učenje materinskoga jezika

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF MULTIMEDIA TEXTBOOKS IN TEACHING MOTHER TONGUE IN LOWER ELEMENTARY SCHOOL GRADES

Digitization and the progress of technology affect changes in modern education, and this is reflected in teaching methods, the use of teaching aids, as well as their application in teaching. Due to the great influence of different types of media, multimedia textbooks have become an indispensable part of school practice. Different types of media content are integrated into them, and they are used depending on the experience and digital competences of the teacher. Multimedia textbooks bring new opportunities to access teaching content as well as new types of knowledge transfer, and new methods and forms of work compared to classic textbooks.

The paper expertly analyzes the multimedia textbooks for teaching the Croatian language of our publishing houses *Školska knjiga*, *ProfilKlett* and *Alfa*. They are compared with regard to the function of learning materials, the function of management tools, with regard to learning support and interactive linking of resources. In the same way, they try to expose the advantages and disadvantages of such textbooks in comparison to the classic textbooks that are currently in use in the Croatian language class.

Key words: Croatian language teaching, multimedia textbook, class teaching, digital teaching aids, learning the mother tongue

Valentina Majdenić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education

vmajdenic@foozos.hr

Marija Blažević

marijabl2512@gmail.com

OŠ Šećerana / Šećerana Elementary School

ZASTUPLJENOST RELIGIOZNIH TEKSTOVA U UDŽBENICIMA ZA NIŽE RAZREDE OSNOVNE ŠKOLE

Neizostavan dio hrvatske dječje književnosti, zasigurno su kršćanske teme i motivi. Ne uzimajući u obzir vrijeme njenog nastanka i širok spektar, nepobitno je da su kršćanska načela temelj cijele dječje književnosti (Hranjec, 2003). Kršćanski motivsko-tematski sklop na kojemu se djela nekih hrvatskih književnika temelje su: kršćanski blagdani, odnos dobra i zla, svetost, požrtvovna ljubav, kušnja, napast, križ i smrt (Milković, 2011). Iskustvo i osjećaji, odnosno namjera ili potreba autora pridonose kvaliteti dječje književnosti; jer na taj način autor spontano prenosi svoj doživljaj svijeta i života, pobuđujući zanimanje i obogaćujući doživljaj kršćanskih istina (Prodan, 2004).

Ovim radom daje se pregled kršćanskih tema i motiva u hrvatskoj dječjoj književnosti i nekih njihovih predstavnika. Analizom udžbenika za niže razrede osnovne škole utvrdit će se koliko su, i na koji način, religiozni tekstovi zastupljeni u udžbenicima hrvatskog jezika za mlađu školsku dob. Provedena je analiza udžbeničkih kompleta iz hrvatskog jezika za učenike mlađe školske dobi tiskanih od 2019. godine do danas. Analizirat će se udžbenici s ciljem određivanja zastupljenosti religioznih tekstova. Analiza obuhvaća udžbenike izdavača: Alfa, Alka Script, Ljevak, Profil Klett, Školska knjiga.

Ključne riječi: dječja književnost, kršćanstvo, religioznost, udžbenici

REPRESENTATION OF RELIGIOUS TEXTS LOWER ELEMENTARY SCHOOL TEXTBOOKS

Christian themes and motifs are certainly an indispensable part of Croatian children's literature. Not taking into account the time of its creation and the wide range, it is undeniable that Christian principles are the basis of all children's literature (Hranjec, 2003). The Christian-motif thematic complex on which the works of some Croatian writers are based are: Christian holidays, the relationship between good and evil, holiness, sacrificial love, temptation, the cross and death (Milković, 2011). Experience and feelings, that is, the author's intention or need, contribute to the quality of children's literature; because in this way the author spontaneously conveys his/her experience of the world and life, arousing interest and enriching the experience of Christian truths (Prodan, 2004).

This paper provides an overview of Christian themes and motifs in Croatian children's literature and some of their representatives. The analysis of textbooks for lower elementary school grades will determine the extent and the way in which religious texts are represented in Croatian language textbooks for younger school age, printed from 2019 until today. Textbooks will be analysed with the aim of determining the representation of religious texts. The analysis includes the textbooks by the following publishers: Alfa, Alka Script, Ljevak, Profil Klett, Školska knjiga.

Key words: children's literature, Christianity, religiosity, textbooks

Ivana Marinić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education

imarinic@foozos.hr

SCAFFOLDING TECHNIQUES: A COMPARATIVE ANALYSIS OF ENGLISH, GERMAN, AND ITALIAN EARLY LEARNING TEXTBOOKS AND TEACHER'S BOOKS

There is an apparent difference in the ability to speak a foreign language between learners of English as a foreign language (EFL) and those learning other foreign languages in Croatia, such as Italian (in regions where it is not the official minority language) or German. This discrepancy may be attributed to the extensive exposure to English through various media. However, students frequently highlight variations in teaching methods between English and other foreign languages, expressing a desire for more support from teachers in non-English languages. Regardless of the situation, students require scaffolding to speak fluently and accurately at all levels of foreign language learning, which applies to all languages.

This paper analyses FL textbooks and teacher's books designed for early English, German and Italian language learners, focusing on scaffolding techniques in speaking tasks. The analysis includes scaffolding techniques recommended in these materials, providing both quantitative and qualitative assessments.

We compare scaffolding techniques at the same proficiency levels across all three languages and evaluate the differences in scaffolding approaches among various proficiency levels. Our investigation centres on the frequency of usage and the diversity of scaffolding techniques. Additionally, we offer a qualitative analysis of selected scaffolding techniques, discussing their intended purposes, appropriateness, and potential impact on students' speaking performance.

Key words: scaffolding, textbooks, teacher's books, early foreign language learning

TEHNIKE PRUŽANJA PODRŠKE: KOMPARATIVNA ANALIZA UDŽBENIKA I METODIČKIH PRIRUČNIKA ZA RANO UČENJE ENGLESKOG, NJEMAČKOG I TALIJANSKOG JEZIKA

Primjetna je razlika u sposobnosti govorenja na stranom jeziku kod hrvatskih učenika engleskog kao stranog jezika i učenika ostalih stranih jezika, poput talijanskog (u područjima gdje on nije službeni jezik manjine) ili njemačkog. Jedan je od mogućih razloga velika izloženost engleskom jeziku putem raznih medija. Osim toga, učenici često spominju i razlike u poučavanju između engleskog i drugih jezika te priželjkuju više podrške od učitelja ostalih stranih jezika koji nisu engleski. U svakom slučaju, bez obzira na sve navedeno, učenicima je potrebna podrška kako bi umjeli tečno i točno govoriti na stranome jeziku, o kojemu god jeziku se radilo.

U ovome radu analiziraju se udžbenici i priručnici za nastavnike za rano učenje triju stranih jezika, engleskog, njemačkog i talijanskog, u potrazi za tehnikama pružanja pomoći u zadacima govorenja. Analiza obuhvaća tehnike pružanja pomoći koje su eksplicitno navedene u danim materijalima, a podaci će biti obrađeni kvantitativno i kvalitativno.

Tehnike pružanja pomoći uspoređujemo horizontalno, odnosno na istom stupnju usvajanja jezika, kao i vertikalno, odnosno na različitim stupnjevima učenja jezika, imajući u vidu učestalost upotrebe tehnika i njihovu raznolikost. Također, pojedine će tehnike biti kvalitativno opisane, uz analizu njihove svrhovitosti, primjerenosti i može bitnog utjecaja na učeničko izvršenje zadatka.

Ključne riječi: pružanje podrške, udžbenici, metodički priručnici, rano učenje stranoga jezika

Ana Mikić Čolić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Filozofski fakultet / Faculty of Humanities and Social Sciences

amikic@ffos.hr

NESTANDARDNI IDIOMI U UDŽBENICIMA HRVATSKOGA KAO INOGA JEZIKA

Za razliku od standardnoga idioma koji se tradicionalno u jezikoslovlju smatra prestižnim, nestandardni idiomi i dalje izazivaju prijepore i nedoumice, a prešutno se „održava na životu“ i stereotip o tim idiomima kao drugorazrednoj jezičnoj pojavi. Takvo je stajalište iz sociolingvističke perspektive potpuno neprihvatljivo jer je nerealno vjerovati da se identitet bilo koje jezične zajednice očituje isključivo na temelju strogo normiranoga standardnog jezika (Kalogjera 2008: 74). Nestandardni su idiomi u kontekstu poučavanja (hrvatskoga kao) inoga jezika posebno zanimljiva tema koja otvara mnoga pitanja: treba li poučavati nestandardne idiome?; na koji ih način poučavati?; na kojoj razini učenja treba u poučavanje uključiti i nestandardne idiome?; na koje nestandardne idiome (žargon, gradski govor, dijalekt) staviti naglasak?.

Istraživanje u ovome radu sastoji se od dvaju dijelova. U prvome dijelu istražiti će se zastupljenost nestandardnih idioma u udžbenicima hrvatskoga kao inoga jezika. Drugi dio podrazumijeva istraživanje stavova polaznika tečajeva hrvatskoga kao inoga jezika o važnosti poučavanja nestandardnih idioma u procesu ovladavanja inim jezikom. Istraživanje će se provesti anketnim upitnikom na 30 ispitanika koji pohađaju tečajeve hrvatskoga kao inoga jezika na razinama A1 do C1 na Filozofskom fakultetu u Osijeku.

Ključne riječi: hrvatski kao ini jezik, udžbenici hrvatskoga kao inoga jezika, nestandardni idiomi

NON-STANDARD IDIOMS IN TEXTBOOKS OF CROATIAN AS A SECOND LANGUAGE

In contrast to the standard idiom, which is traditionally considered prestigious in linguistics, non-standard idioms continue to cause controversies and doubts, and the stereotype of these idioms as a second-rate linguistic phenomenon is tacitly "kept alive". Such a point of view is completely unacceptable from a sociolinguistic perspective because it is unrealistic to believe that the identity of any language community is manifested solely on the basis of a strictly standardized standard language (Kalogjera 2008: 74). Non-standard idioms in the context of teaching (Croatian as) a foreign language are a particularly interesting topic that opens up many questions: should non-standard idioms be taught?; how to teach them?; at what level of learning should non-standard idioms be included in teaching?; which non-standard idioms (jargon, urban speech, dialect) to emphasize?

The research in this paper consists of two parts. In the first part, the representation of non-standard idioms in Croatian as a second language textbooks will be investigated. The second part involves researching the attitudes of Croatian as a second language course participants about the importance of teaching non-standard idioms in the process of mastering a second language. The research will be conducted with a questionnaire on 30 respondents who attend Croatian as a second language courses at levels A1 to C1 at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Osijek.

Key words: Croatian as a second language, textbooks of Croatian as a second language, non-standard idioms

Ivana Milković

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

Učiteljski fakultet / Faculty of Teacher Education

ivana.milkovic@ufzg.hr

Ivana Cindrić

Sveučilište u Zagrebu / University of zagreb

Učiteljski fakultet / Faculty of Teacher Education

ivana.cindric@ufzg.hr

Diana Cvitanović

Osnovna škola Meterize, Šibenik / Meterize Elementary School, Šibenik

dcvitanovic7@gmail.com

U POTRAZI ZA IZVORNIM I PRILAGOĐENIM TEKSTOVIMA U UDŽBENICIMA ZA RANO UČENJE ENGLESKOGA KAO STRANOGA JEZIKA

U hrvatskom odgojno-obrazovnom kontekstu udžbenici imaju važnu ulogu u poučavanju jezične i komunikacijske kompetencije učenika u ranome učenju engleskoga kao stranoga jezika. Uvrštavanje izvornih i prilagođenih književnih tekstova u udžbenike ključno je za poboljšanje jezičnog razvoja. Izvorni tekstovi odražavaju stvarnu uporabu jezika, pružajući učenicima izvorna jezična iskustva u različitim kontekstima. Prilagođeni tekstovi, s druge strane, izmijenjene su inačice postojećih izvornih tekstova te su prilagođeni jezičnim i kognitivnim sposobnostima ciljne publike. Takvi tekstovi premošćuju jaz između trenutnih jezičnih sposobnosti učenika i potencijalno prezahtjevnih izvornih materijala i na taj način omogućuju jezični razvoj.

Integracija izvornih i prilagođenih tekstova različitih vrsta u udžbenike za rano učenje engleskoga jezika ima mnoge prednosti. Izloženost jeziku iz stvarnoga života omogućuje učenicima razvijanje ne samo jezične vještine nego i komunikacijske i međukulturne kompetencije, a i vizualne i multimodalne pismenosti.

Ovaj rad prikazuje rezultate analize udžbenika s fokusom na izvorne i prilagođene tekstove namijenjene učenicima četvrtog razreda koji uče engleski jezik kao strani jezik. Istražuje se raznolikost izvornih tekstova (priče, stripovi, dijalози, pjesme, informativni tekstovi), mogući razlozi za uključivanje teksta u udžbenik i povezani kulturni elementi, te predviđene popratne aktivnosti. Uz pregled relevantne literature i rezultate analize cilj je ovoga rada naglasiti važnost uključivanja izvornih i prilagođenih materijala u udžbenike koji odražavaju interese i iskustva učenika. Učitelji, tvorci kurikula i izdavači udžbenika mogu imati koristi od ovih uvida kako bi izradili materijale koji potiču jezični razvoj učenika na originalan i zanimljiv način.

Ključne riječi: rano učenje engleskoga kao stranoga jezika, udžbenici, izvorni tekstovi, prilagođeni tekstovi, kultura

IN SEARCH OF AUTHENTIC AND ADAPTED TEXTS IN TEXTBOOKS FOR YOUNG EFL LEARNERS

In Croatia, textbooks play a crucial role in shaping the linguistic and communicative competencies of young English as a Foreign Language (EFL) learners. The incorporation of authentic and adapted texts in textbooks is essential for enhancing language development. Authentic texts mirror real-world language use, providing learners with genuine language encounters in various contexts. Adapted texts, on the other hand, are modified versions of original texts tailored to meet the linguistic and cognitive abilities of the target audience. They serve to bridge the gap between learners' current language abilities and authentic materials, and thus facilitate language development.

Integrating authentic and adapted texts of different forms into textbooks for young EFL learners offers numerous advantages. Exposure to real-life language enables learners to develop their language skills in a meaningful and relevant manner working at the same time on their communicative and intercultural competencies, as well as visual and multimodal literacies.

This paper presents an analysis of textbooks designed for grade 4 EFL learners, focusing on authentic and adapted texts. It explores the range of authentic texts (stories, cartoons, dialogues, poems, informational texts). Factors such as purpose, cultural relevance, and engagement value (follow-up activities) are investigated.

The findings underscore the significance of including into textbooks authentic materials that reflect learners' interests and experiences. Educators, curriculum designers, and textbook publishers can benefit from these insights to create materials that cater to the needs and interests of young EFL learners, fostering their language development in authentic and engaging ways.

Key words: young EFL learners, textbooks, authentic texts, adapted texts, culture

Jadranka Mlikota

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Filozofski fakultet / Faculty of Humanities and Social Sciences

jmlikota@ffos.hr

Maja Glušac

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Filozofski fakultet/ Faculty of Humanities and Social Sciences

mglusac@ffos.hr

Katarina Tomašević

Srednja strukovna škola Vinkovci / Vocational School Vinkovci

katarinaa.tomasevica@gmail.com

DRUŠTVENI I POLITIČKI IDEOLOGEMI U HRVATSKIM ČITANKAMA OSAMDESETIH GODINA 20. STOLJEĆA U KONTEKSTU JEZIČNE POLITIKE I JEZIČNOGA PLANIRANJA U RAZDOBLJU DRUGE JUGOSLAVIJE

U radu se istražuje prisutnost ideologema u hrvatskim čitankama za više razrede osnovnih škola koje su objavljene osamdesetih godina 20. stoljeća na području tadašnje Savezne Republike Hrvatske. Cilj je u prikupljenome korpusu utvrditi pojavnost društvenih i političkih ideologema shvaćenih kao skup sustava ideja, vrijednosti i pravila skupina i/ili zajednica koji omogućuju njihovo organiziranje i legitimiranje njihova djelovanja. Kako se u okviru Druge Jugoslavije među političkim i društvenim ideologemima posebno ističu južnoslavenska ideja i jugoslavenstvo, veličanje NOB-a i KPJ-a, bratstva i jedinstva, obnove zemlje i rada, pionirskih i omladinskih organizacija te kulta ličnosti Josipa Broza Tita, nastoji se utvrditi koji su od navedenih ideologema zastupljeni u promatranom korpusu čitanaka, a s ciljem utvrđivanja kvantitativne zastupljenosti i (ne)primjerenosti učenicima viših razreda osnovnih škola. S obzirom na to da je riječ o razdoblju serbokroatizma kao politički poželjnoga i dominantnoga pristupa (i) u drugoj polovici 20. stoljeća, analiza će korpusa u konačnici pokazati i nepovoljan položaj hrvatskoga jezičnoga identiteta u okviru službene (a time i dominantne) jezične politike i jezičnoga planiranja u razdoblju Druge Jugoslavije.

Ključne riječi: jezična politika, jezično planiranje, društveni i politički ideologemi, hrvatski jezični identitet u Drugoj Jugoslaviji

SOCIAL AND POLITICAL IDEOLOGEMES IN CROATIAN TEXTBOOKS IN THE 1980s IN THE CONTEXT OF LANGUAGE POLICY AND PLANNING IN THE PERIOD OF THE SECOND YUGOSLAVIA

The paper investigates the presence of ideologemes in Croatian textbooks for upper grades of elementary schools that were published in the 1980s in the territory of the former Socialist Republic of Croatia. The paper aims to determine the appearance of social and political ideologemes, understood as a set of systems of ideas, values and rules of groups and/or communities that enable their organization and legitimization of their actions, in the collected corpus. As the Yugoslavist idea and Yugoslavism, glorification of NOB and KPJ, brotherhood and unity, restoration of the country and work, pioneer and youth organizations, and the personality cult of Josip Broz Tito stand out among political and social ideologemes, within the framework of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, the paper endeavours to determine which of the mentioned ideologemes are represented in the examined corpus of textbooks, with the aim of determining the quantitative representation and (in)appropriateness for students of higher grades of elementary schools. Considering that this is the period of Serbo-Croatism as a politically desirable and dominant approach (also) in the second half of the 20th century, the analysis of the corpus will ultimately show the unfavourable position of the Croatian language identity within the official (and therefore dominant) language policy and language planning in the period of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia.

Key words: language policy, language planning, social and political ideologemes, Croatian language identity in the Socialist Federal Republic of Yugoslavia

Draženka Molnar

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Filozofski fakultet / Faculty of Humanities and Social Sciences

drazenka@ffos.hr

SADRŽAJI KULTURE U UDŽBENICIMA ENGLESKOG KAO STRANOG JEZIKA ZA OSNOVNE ŠKOLE U HRVATSKOJ

Brojni znanstvenici koji se bave istraživanjem učenja i poučavanja stranih jezika (Sercu, 2010; Byram, 2008; Brewster i Ellis, 2003; Kramsch, 1998; Ur, 1991; Vilke, 1991) prepoznali su važnost razvijanja međukulturne komunikacijske kompetencije učenika uključivanjem elemenata kulture u nastavu stranih jezika. Sukladno tomu, posljednjih se godina značajna pozornost posvećuje analizi elemenata kulture u udžbenicima engleskoga jezika. U svjetlu važnosti postojećeg Nacionalnog kurikulum, ovaj rad prikazuje kritičku analizu kulturnoga sadržaja u četirima udžbenicima engleskoga jezika za osnovne škole koji se trenutno koriste u Hrvatskoj. Rad je podijeljen na teorijski i istraživački dio. Prvi daje kratak pregled osnovnih pojmova kulture, kao što su kulturna osviještenost, kulturna osjetljivost i kulturna raznolikost, te navodi razloge za uvođenje međukulturne komunikacijske kompetencije u nastavu stranih jezika. Potonji predstavlja rezultate kombinirane kvantitativne i kvalitativne analize zastupljenih kultura s obzirom na raspon tema, slika, audio materijala, stajališta, vrijednosti i popratnih nastavnih aktivnosti. Evaluacija udžbeničkoga materijala temelji se na analitičkom prikazu Amande Hilliard, koji je strukturiran prema Hallovu (2002) i Sercuovu (2000) okviru za kulturni sadržaj. U skladu s prethodnim studijama, rezultati analize otkrili su ograničeni opseg tema i preferiranih naglasaka, neravnomjeran omjer kultura i zemalja o kojima se govori, podzastupljenost manjinskih skupina i pretjerano pozitivna stajališta o ciljnoj kulturi. Rezultati pokazuju da količina i složenost kulturnih podataka variraju ovisno o dobi učenika i razini znanja, ali ih treba poučavati kao sastavni dio jezika. Članak završava praktičnim savjetima namijenjenim nastavnicima engleskoga kao stranog jezika koji žele izbjeći površno predstavljanje kulturnih činjenica promičući međukulturne vještine i stavove kao što su otvorenost, snošljivost prema dvosmislenosti, radoznalost, smisao za otkrivanje i osjetljivost prema drugim kulturama.

Ključne riječi: engleski kao strani jezik, poučavanje kulture, analiza udžbenika, međukulturna komunikacijska kompetencija, učenici osnovne škole

CULTURE CONTENT ANALYSIS OF EFL TEXTBOOKS FOR ELEMENTARY SCHOOLS IN CROATIA

A number of foreign language (FL) researchers (Sercu, 2010; Byram, 2008; Brewster and Ellis, 2003; Kramsch, 1998; Ur, 1991; Vilke, 1991) have recognized the significance of developing learners' intercultural communicative competence by incorporating cultural elements into FL teaching. Consequently, in recent years, cultural content analysis of English textbooks has received considerable attention. In light of the importance of the present National Curriculum in Croatia, this paper provides a critical analysis of the cultural content in four English textbooks for elementary schools used in Croatian EFL classrooms. The paper is organized into a theoretical and a research part. The former provides a brief overview of the basic concepts of culture, such as cultural awareness, cultural sensitivity and cultural diversity, and gives reasons for introducing intercultural communicative competence into foreign language learning. The latter presents the findings of a combined quantitative and qualitative analysis of the representations of culture in terms of the related presence of the topics, images, audio material, perspectives, values and cultural activities. Textbook material is examined against Amanda Hilliard's analytic kit, which was structured upon Hall (2002) and Sercu's (2000) framework for cultural content. In line with the previous studies, the results of the analysis revealed a limited scope of topics and preferred accents, uneven distribution of cultures and countries addressed, under-representation of minority groups, and overly positive viewpoints of the target culture. It has been argued that the amount and complexity of cultural references vary according to the learners' age and proficiency level but should be taught as an integrated part of the target language instruction. The article concludes with some practical suggestions for EFL teachers who are seeking to avoid superficial representation of cultural information by promoting intercultural skills and attitudes such as open-mindedness, tolerance for ambiguity, inquisitiveness, sense of discovery and sensitivity towards other cultures.

Key words: EFL, culture teaching, textbook analysis, intercultural communicative competence, elementary school learners

Ivana Moritz

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education
imoritz@foozos.hr

Sara Čavar

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education
scavar2@foozos.hr

KULTURNA REPREZENTACIJA U HRVATSKIM UDŽBENICIMA ENGLESKOGA KAO STRANOG JEZIKA: SEMIOTIČKI PRISTUP

Ovaj rad koristi se semiotičkim pristupom kako bi istražio kulturne reprezentacije (prikaze kulture, kulturne prikaze) u hrvatskim udžbenicima engleskoga kao stranog jezika. Cilj je analizirati na koji su način kulturni elementi integrirani i preneseni kroz semiotički odnos između teksta, zadatka i slike u analiziranim udžbenicima. Korpus hrvatskih udžbenika engleskoga jezika za učenike rane školske dobi analizirat će se u svrhu identifikacije i kategorizacije vrste i učestalosti prisutnih kulturnih reprezentacija. Koristeći se teorijama semiotike (Peirce, 1980) i kulturalnih studija (Hall, 1997), istraživanje ima za cilj pružiti uvid u način na koji se kultura prikazuje i promovira u udžbenicima engleskoga jezika kojima se koriste u hrvatskim školama. Analiza će istražiti koliko se kulturne reprezentacije usklađuju s kulturnim kontekstom ciljne jezične zajednice, dok će rezultati doprinijeti našem razumijevanju o načinu na koji se kulturna svijest i međukulturna kompetencija obrađuju u hrvatskim udžbenicima engleskoga jezika, osvjetljavajući ulogu kulture u materijalima za učenje jezika. Rezultati istraživanja mogu pružiti vrijedne uvide za autore udžbenika, nastavnike i donositelje odluka kako bi se potaknulo kulturološki osjetljivo i inkluzivno jezično obrazovanje za učenike rane školske dobi u hrvatskom kontekstu engleskoga jezika.

Ključne riječi: udžbenici engleskog kao stranog jezika, semiotika, kulturalni studiji, kulturne reprezentacije

CULTURAL REPRESENTATIONS IN CROATIAN EFL TEXTBOOKS: A SEMIOTIC APPROACH

This study adopts a semiotic approach to investigate the cultural representations within Croatian EFL textbooks. The objective is to analyze how cultural elements are integrated and conveyed through the semiotic relationship between text, task, and picture components in these textbooks. A corpus of Croatian EFL textbooks for young learners will be analyzed to identify and categorize the types and frequency of cultural representations present. Drawing on theories of semiotics (Peirce, 1980) and cultural studies (Hall, 1997), this research aims to provide insights into how culture is portrayed and promoted within the EFL materials used in Croatian schools. The analysis will explore the extent to which cultural representations align with the cultural context of the target language community, whereas the findings will contribute to our understanding of how cultural awareness and intercultural competence are addressed in Croatian EFL textbooks, shedding light on the role of culture in language learning materials. The research outcomes could provide valuable insights for textbook authors, educators, and policymakers in fostering culturally sensitive and inclusive language education for young learners in the Croatian EFL context.

Key words: EFL textbooks, semiotics, cultural studies, cultural representations

Ljubica Nedić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education

ljnedic@foozos.hr

Emina Berbić Kolar

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education

eberbic@foozos.hr

ULOGA UDŽBENIKA JEZIKA U VIŠEJEZIČNOJ SREDINI

Prigodom dvjestote obljetnice otvaranja prve pučke škole u Bosni i Hercegovini koju je osnovao fra Ilija Starčević u Tolisi 1823. godine, ovaj rad donosi analizu udžbenika jezika Osnovne škole u Tolisi koja nosi ime osnivača. Iako su školu otvorili franjevci, ona nije bila konfesionalnoga karaktera, nego je od prvoga dana imala karakter narodne, pučke škole po ugledu na škole u Slavoniji. U fokusu svakoga kurikuluma trebao bi biti učenik i njegovo stjecanje znanja, vještina i odgojnih vrijednosti koje su potrebne za socijalizaciju u multikulturalnom i multietičnom društvu. U višejezičnim i višenacionalnim sredinama svaki narod ima temeljno ljudsko pravo na sustav odgoja i obrazovanja na materinskom jeziku u izgradnji svoga identiteta i očuvanju kulture i tradicije. Osnovna škola fra Ilije Starčevića u Tolisi nalazi se u sustavu Županije Posavske koja je jedna od deset županija u Bosni i Hercegovini. Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine poglavlje III., članak 4b i 4c propisano je utvrđivanje obrazovne politike, uključujući donošenje propisa o obrazovanju i osiguranje obrazovanja, a i utvrđivanje i provođenje kulturne politike neovisno o federalnoj vlasti. U bosanskohercegovačkome složenom sustavu obrazovanja primjenjuje se konceptijsko rješenje naziva zajednička jezgra za udžbenike unutar nacionalne skupine predmeta. UNESCO o kreiranju nacionalnih strategija odgoja i obrazovanja ističe važnost udžbenika koji u svojim sadržajima promiču vrijednosti zemlje u kojoj učenik živi jer mu upravo ti sadržaji omogućavaju integraciju u društvenu sredinu. Cilj istraživanja bio je utvrditi ulogu jezika nastavnoga predmeta hrvatski jezik u udžbenicima od 1. do 9. razreda koji se koriste u Osnovnoj školi fra Ilije Starčevića Tolisa. Na osnovi istraživanja i na temelju dobivenih rezultata utvrditi kulturni i jezični identitet udžbenika hrvatskoga jezika. Očekivani ishod istraživanja jest stvaranje smjernica za poboljšanje kvalitete poučavanja hrvatskoga jezika i njegova integracija u metodičke sadržaje udžbenika.
Ključne riječi: hrvatski jezik, kulturni i jezični identitet, učenik, udžbenici

THE ROLE OF TEXTBOOKS IN MULTILINGUAL SETTING

On the two hundredth anniversary of the opening of the first elementary school in Bosnia and Herzegovina, which was founded in Tolisa in 1823 and named after its founder Fr. Ilija Starčević, this paper presents an analysis of the language textbooks used in the Elementary School in Tolisa. Although the school was established by the Franciscans, it was not of a confessional character, but from the first day, it had the character of a national elementary school modelled on the schools in Slavonia. The focus of every curriculum should be students and their acquisition of knowledge, skills, and educational values necessary for socialization in a multicultural and multiethnic society. In multilingual and multinational environments, every nation has a fundamental human right to a system of upbringing and education in their mother tongue in building their identity and preserving their culture and tradition. Elementary school *Fr. Ilija Starčević* in Tolisa is located in Posavina County, one of ten counties in Bosnia and Herzegovina. The Constitution of the Federation of Bosnia and Herzegovina Chapter III, Articles 4b and 4c stipulates the establishment of educational policy, including the adoption of regulations on education and the provision of education, as well as the establishment and implementation of cultural policy independently of the federal government. In Bosnia and Herzegovina's complex education system, a conceptual solution called the common core for textbooks within the national group of subjects is applied. In the creation of national education strategies, UNESCO emphasizes the importance of textbooks that, in their contents, promote the values of the country where the student lives because it is these contents that enable the student to integrate into the social environment. The aim of the research was to determine the role of the language in the subject Croatian language in textbooks from the 1st to the 9th grade used in the Elementary School *Fr. Ilija Starčević*, Tolisa. Also, based on the research and the results obtained, it aimed to determine the cultural and linguistic identity of Croatian language textbooks. The expected outcome of the research is the creation of guidelines for improving the quality of Croatian language teaching and its integration into the methodological content of textbooks.

Key words: Croatian language, cultural and linguistic identity, student, textbooks

Jasmina Nikčević

Univerzitet Crne Gore / University of Montenegro

Filološki fakultet / Faculty of Philology

minan@t-com.me

KOMPARATIVNA ANALIZA UDŽBENIKA ZA FRANCUSKI JEZIK U SREDNJIM ŠKOLAMA U CRNOJ GORI S NAGLASKOM NA INTERKULTURALNU DIMENZIJU

Ovaj se rad bavi komparativnom analizom dviju francuskih metoda, odnosno dvaju udžbeničkih kompleta (knjiga-udžbenik, radna sveska i priručnik za nastavnika) istog izdavača: *Tendance* (Clé International 2016/17) i *La classe* (Clé International 2018/19). Clé International je dugogodišnji partner Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva, nastavnika i učenika francuskoga jezika u osnovnim i srednjim školama u Crnoj Gori.

U prvom dijelu rada analizirane su zajednička obilježja jer ključni pojam zajedničkog i gotovo identičnoga metodološkog utemeljenja obaju udžbenika predstavlja akcijska perspektiva inspirirana komunikativnim pristupom, proistekla iz smjernica Zajedničkoga europskog referentnog okvira za žive jezike i podrazumijeva se da oba izdanja obuhvaćaju sadržaje i opisivače postignuća i razina A1, A2, B1. I jedan i drugi udžbenički komplet u najvećoj mjeri zadovoljavaju načela usklađenosti s nastavnim planom i programom, općim, ali i posebnim ciljevima obrazovanja, a i ishodima predmetnoga programa. Usklađeni su i s načinom i mogućnostima uporabe u procesu učenja/nastave/evaluacije i svakako pokazuju odgovarajući stupanj usklađenosti s razvojnim, kognitivnim i kreativnim karakteristikama i potrebama učenika.

Budući da su multijezična i multikulturalna kompetencija tijesno povezane (ZEROJ, 2021: 129), a Europski jezični portfolio (2011: 4) ističe, vrednuje i promovira jezične i interkulturalne kompetencije i iskustva koja učenici/e stječu mahom u školskoj instituciji, ali i izvan nje, fokus naše analize u drugom dijelu rada jest na tome. Iako su socio-lingvistička i interkulturalna dimenzija objektivno sadržajno i ilustrativno zastupljene u obama udžbeničkim kompletima, izvjesne razlike na koje upućujemo odnose se na naglašenu multikulturalnost i interkulturalnost, uočljive već u prvom kontaktu s udžbenikom *La classe*, a što nije prisutno na prvim stranicama metode *Tendances* ni u jednom nivou. Riječ je o tzv. interkulturalnoj vidljivosti (Riboni, U.L., Bertho, R., 2020: 15) kojom učenici/e dobivaju vizualno-mentalnu snažnu sliku multikulturalnoga prostora francuskoga jezika koji se otvara pred njima, otklanjajući utisak jezičko-kulturalne dominacije.

Ključne riječi: udžbenici francuskoga jezika, komparativna analiza, akcijska perspektiva, interkulturalnost

COMPARATIVE ANALYSIS OF FRENCH LANGUAGE TEXTBOOKS IN HIGH SCHOOLS IN MONTENEGRO WITH THE EMPHASIS ON INTERCULTURAL LEVEL

The aim of this paper is to present a comparative analysis of two French methods (two textbook sets: textbook, workbook and teacher's book) from the same publisher: *Tendance* (Clé International 2016/17) and *La classe* (Clé International 2018/19). *Clé International* is a long-term partner of the Institute for Textbooks and Teaching Aids, teachers and students of the French language in elementary and secondary schools in Montenegro.

In the first part of the paper, the common characteristics are analyzed, since the key concept of the common and almost identical methodological basis of both textbooks is the action perspective inspired by the communicative approach, derived from the guidelines of the Common European Reference Framework for Living Languages, and it is understood that both editions include contents and descriptors of achievements and levels A1, A2, B1. Both sets of textbooks to the greatest extent satisfy the principles of compliance with the curriculum, general as well as special goals of education, as well as the outcomes of the subject program. They are aligned with the way and possibilities of use in the learning/teaching/evaluation process and certainly show an appropriate degree of alignment with the developmental, cognitive and creative characteristics and needs of students.

As it is known that multilingual and multicultural competence are closely related (CECRL, 2001: 129), and the European Language Portfolio (2011: 4) highlights, values and promotes linguistic and intercultural competences and experiences that students acquire mainly in the school institution, but also outside this, the focus of our analysis in the second part of the paper is on this domain. Although the socio-linguistic and intercultural dimensions are objectively represented in content and illustratively in both sets of textbooks, certain differences to which we refer, concern the emphasized multiculturalism and interculturality, noticeable already in the first contact with the *La classe* textbook, which is not present in the first pages of the *Tendances* method not at any level. It is about the so-called intercultural visibility (Riboni, U.L., Bertho, R., 2020: 15) by which students get a visual-mental strong image of the multicultural space of the French language that opens up before them, eliminating the impression of linguistic-cultural dominance.

Key words: French language textbooks, comparative analysis, action perspective, interculturality

Igor Nikičić

OŠ "Đuro Pilar" Slavonski Brod / "Đuro Pilar" Elementary School, Slavonski Brod

igor.nikicic@gmail.com

Maja Zorić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education

majazoric1@skole.hr

ODABIR UDŽBENIKA STRANIH JEZIKA U OSNOVNIM ŠKOLAMA REPUBLIKE HRVATSKE

Hrvatski obrazovni sustav sadrži posebnost u procesu odabira udžbenika koji će se koristiti u nastavi stranih jezika. Proces vodi Ministarstvo obrazovanja te je kompleksna aktivnost koja se provodi kroz niz proceduralnih koraka s vertikalnom i horizontalnom razdiobom uloga pojedinaca i službenih tijela koje su uključene u sam proces. Zbog decentralizacije obrazovnog sustava, koja se sve više zahtijeva, učiteljima je dana visoka razina autonomije pri odabiru udžbenika bez odgovarajuće informiranosti i/ili edukacije za njihov odabir. Ovaj rad nudi spomenute podatke kojima se mogu koristiti učitelji i budući istraživači ovoga područja. Glavni je cilj ovog istraživanja, temeljen na analizi dokumentacije, odgovoriti na istraživačka pitanja: a) Koje su karakteristike odabira udžbenika stranih jezika u Republici Hrvatskoj? b) Koje su proglašene karakteristike i obilježja udžbenika stranih jezika u Republici Hrvatskoj? Prvo je pitanje potaknulo potrebu za određivanjem karakteristika procesa te analizu zahtjeva Ministarstva obrazovanja Republike Hrvatske u službenoj dokumentaciji. Drugo pitanje uputilo je naše istraživanje na analizu proglašanih obilježja unutar službene dokumentacije za udžbenike stranih jezika koje se očekuju od izdavača i njihovih autora.

Rezultati pokazuju kompleksnost procesa odabira udžbenika stranih jezika i njegove proceduralne karakteristike kao i širok spektar proglašanih obveznih obilježja. Pokazuju i potrebu za daljnjim istraživanjem kako bi se osigurala jasnija znanstvena utemeljenost proglašanih zahtjeva te ponudila informacija i/ili edukacija učitelja koji se nalaze na samome kraju procesa odabira te donose konačnu odluku.

Ključne riječi: osnovne škole, strani jezici, odabir udžbenika, udžbenici

SELECTION OF FOREIGN LANGUAGE TEXTBOOKS IN ELEMENTARY SCHOOLS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

The Croatian educational system holds a peculiarity in the process of the selection of textbooks to be used in foreign language instruction. The process is guided by the Croatian Ministry of Education and the process itself is a complex process done in several procedural steps with vertical and horizontal spread of roles of individuals and official bodies included. Due to the decentralization of the education system, which is increasingly sought after, teachers are given a high degree of autonomy in choosing textbooks without proper information or education for their choices. This paper offers the mentioned data for teachers and other researchers in the field to use.

The main goal of the research was, based on document analysis, to answer the research questions: a) What are the characteristics of the foreign language textbook selection in the Republic of Croatia? b) What are the proclaimed features and characteristics of foreign language textbooks in the Republic of Croatia? The first question raised the need to determine the process characteristics and to analyse the requirements stated by the Ministry of Education in official documents. The second issue guided our research to analyse the proclaimed features in official documentation for foreign language textbooks that are expected from the publishing companies and their authors.

The results show the complexity of the selection process and its procedural features and the vast variety of proclaimed mandatory characteristics of foreign language textbooks. Furthermore, they show a need for further research to be done to ensure a more vivid scientific background of stated requirements and to provide information and/or education for teachers at the mere end of the process and make the final decision.

Key words: foreign languages, elementary schools, textbook selection, textbooks

Marija Oštrić

Sveučilište u Zadru / University of Zadar

Odjel za kroatistiku / Department of Croatian Studies

marijabob@gmail.com

MATERINSKI IDIOM U UDŽBENICIMA STANDARDNOGA JEZIKA

Temeljni je proces koji se odvija tijekom cijeloga primarnog obrazovanja ovladavanje standardnim hrvatskim jezikom. Budući da ovladavanje standardnim idiomom po nekim svojim obilježjima nalikuje materinskomu idiomu, a po drugim obilježjima inomu idiomu, svi ga moraju učiti (Bjedov, Jelaska 2015). Proces ovladavanja standardnim jezikom podrazumijeva ovladavanje normama. Norme hrvatskoga standardnog jezika kojima bi učenici trebali ovladati jesu: leksička, gramatička, stilistička, ortografska i ortoepska (Pavličević-Franić 2005). U proces ovladavanja standardnim jezikom učenici se uključuju svojom razvijenom imanentnom gramatikom, koju bi u nastavnome procesu trebalo „iskoristiti“ za lakše i uspješnije ovladavanje normativnom (kodificiranom) gramatikom (Alerić 2006). Vrlo je važno pridobiti učenike za učenje standardnoga jezika te im je vrlo važno, ako to sami ne zaključe, posvijestiti kako nova jezična znanja ipak nisu posve nova i nepoznata (Alerić 2006). Ovladavanjem standardnim jezikom učenici postaju vertikalno dvojezični, a prema teoriji višejezičnosti u tome se odnosu formira dominantni bilingvizam, što znači da uvijek postoji jedan primarni dominantni idiom (materinski idiom – imanentna gramatika) čiji se izrazi prenose u nematerinski standardni idiom te tako dolazi do jezičnih pogrešaka ili odstupanja od standarda (Pavličević-Franić 2007). U nastavnome je procesu stoga vrlo važno uvažavati i poticati učeničku vertikalnu dvojezičnost. Materinski idiom učenika, odnosno načelo zavičajnosti zaista treba njegovati u nastavnome procesu te posredstvom toga pojednostavnjivati složen proces ovladavanja standardnim jezikom. Iako suvremena nastava podrazumijeva kombinaciju različitih nastavnih sredstava, udžbenik je i dalje temeljno nastavno sredstvo. Cilj je ovoga rada istražiti koliko i kako udžbenici hrvatskoga jezika uključuju i njeguju materinski idiom u procesu ovladavanja standardnim hrvatskim jezikom. Do određenih zaključaka doći ćemo analizom metodičkoga instrumentarija dvaju novih udžbenika hrvatskoga jezika za peti razred, udžbenika proizašlih iz kurikularne reforme „Škola za život“ 2019. godine.

Ključne riječi: materinski idiom, standardni idiom, norme standardnoga jezika, vertikalna dvojezičnost, udžbenik standardnoga jezika

NATIVE IDIOM IN STANDARD LANGUAGE TEXTBOOKS

Mastering the standard Croatian language is a fundamental process that takes place throughout elementary education. Since mastering the standard idiom resembles the native idiom in some of its characteristics, and another idiom in other characteristics, everyone must learn it (Bjedov, Jelaska 2015). The process of mastering the standard language implies mastering the norms. The norms of the Croatian standard language that students should master are: lexical, grammatical, stylistic, orthographic and orthoepic (Pavličević-Franić 2005). In the process of mastering the standard language, students are involved with their developed immanent grammar, which should be "used" in the teaching process for easier and more successful mastering of normative (codified) grammar (Alerić 2006). It is very important to get students to learn the standard language and, if they do not decide for themselves, it is very important to make them aware that new language skills are not completely new and unknown (Alerić 2006). By mastering the standard language, students become vertically bilingual, and according to the theory of multilingualism, dominant bilingualism is formed in this relationship, which means that there is always one elementary dominant idiom (native idiom - immanent grammar) whose expressions are transferred to the non-native standard idiom, and thus language errors or deviations from the standard occur (Pavličević-Franić 2007). In the teaching process, it is therefore very important to respect and encourage students' vertical bilingualism. The native idiom of the students, that is, the principle of nativeness, should really be nurtured in the teaching process and thereby simplify the complex process of mastering the standard language. Although modern teaching implies a combination of different teaching aids, the textbook is still the basic teaching aid. The aim of this paper is to investigate to what extent and in what way Croatian language textbooks include and nurture the native idiom in the process of mastering the standard Croatian language. We will come to certain conclusions by analyzing the methodological tools of two new textbooks of the Croatian language for the fifth grade, textbooks resulting from the curriculum reform of the "School for Life" in 2019.

Key words: native idiom, standard idiom, standard language norms, vertical bilingualism, standard language textbook

Duška Popović

Univerzitet Crne Gore / University of Montenegro

Filološki fakultet / Faculty of Philology

dusanka.popovic20@gmail.com

NEUMJETNIČKI TEKSTOVI I NJIHOVA NAMJENA U UDŽBENICIMA JEZIKA U VIII. I IX. RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE

Neumjetnički tekstovi zauzeli su značajno mjesto u suvremenim predmetnim programima namijenjenim materinskom jeziku na europskim prostorima, pa tako u regiji i kod nas (Nastavni plan i program za osnovnu školu, Zagreb, 2006; Predmetni program Crnogorski srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost za osnovnu školu, Podgorica, 2017). Njihova je namjena višestruka pa se takvim pristupom izučavanju jezika, osim kao lingvometodičkoga predložka za saznavanje novih jezičnih pojava i kategorija, uvažilo područje njegove neumjetničke upotrebe (prilično zapostavljene u starim školskim programima), razvoj vještine učenja čitanjem, a i potrebe funkcionalno-pragmatičnih i racionalno-intelektualnih tipova čitatelja koji u tekstu, prije svega, traže korisnu informaciju ili čitanje pretvaraju "u aktivnu misaonu djelatnost, propituju tekst, raščlanjuju poruke" (Nemet Janjić, 2013). Prethodno navedeno znači da je uvođenje navedenih vrsta tekstova u predmetne programe uvjetovano neophodnošću razvoja pragmatičkoga čitanja polazeći od razine informacijskoga čitanja, zatim znanstveno-popularnog i stručnog i, konačno, čitanja znanstvenoga teksta (Kordigel Aberšek, 1991) u čemu većina učenika u regiji nije pokazala odgovarajuću kompetentnost (PISA, PIRLS). Navedeni tekstovi u većini suvremenih programa smješteni su u dijelu koji se odnosi na nastavu jezika pa se, osim kao lingvometodički predlošci, čitaju i analiziraju u cijelosti (ili odgovarajućem dužem odlomku), pri čemu se izučava vrsta teksta, način njegova komponiranja (struktura, ključni pojmovi, redosljed izlaganja dr.), stil i jezik, kao i njihova namjena. To su obično informativni, znanstveno-popularni, znanstveno-tehnički (kao podvrsta znanstvenih tekstova) i publicistički tekstovi.

S obzirom na to da je udžbenik prva interpretacija programa, naše istraživanje usmjerili smo na analizu kompleksnijih neumjetničkih tekstova zastupljenih u aktualnim crnogorskim udžbenicima materinskoga jezika namijenjenih VIII. i IX. razredu. Osim vrste teksta koja je u dobroj mjeri uvjetovana programom, na odabranom uzorku usredotočili smo se na njihovu tematiku i sadržaj (nacionalne teme, interkulturalnost, građanske vrijednosti), vrstovnu korektnost te prijedlog njihove analize i razumijevanja usmjeravane didaktičko-metodičkom aparaturom nakon teksta. Također, usredotočili smo se na metatekstove "koji se odnose na objašnjavanje pojmova te donose sekundarne obavijesti – npr. o predložku ili autoru ili nekoj pojedinosti koja bi mogla biti kulturološki važna ili pak zanimljiva" (Visinko, 2006, 307). Preliminarni rezultati istraživanja pokazuju da su u navedenim udžbenicima zastupljene vrste neumjetničkih tekstova propisane programima na razini uzorka i da je njihova tematika raznovrsna, no ima li ih dovoljno, kakvu namjenu preporučuju autori udžbenika i kako ih iskoristiti u nastavi jezika, dio je rezultata koji će tek biti priopćeni.

Ključne riječi: udžbenik jezika, neumjetnički tekstovi, analiza, upotreba

NON-LITERARY TEXTS AND THEIR PURPOSE IN LANGUAGE TEXTBOOKS IN 7TH AND 8TH ELEMENTARY SCHOOL GRADES

Non-artistic texts have taken a significant place in contemporary subject curricula of mother tongue teaching in Europe, region, and in our education systems (Elementary school curriculum, Zagreb, 2006; Subject curriculum Montenegrin-Serbian, Bosnian, Croatian language and literature for elementary school, Podgorica, 2017). Their purpose is multiple. Such an approach to language learning, apart from being a lingua-methodical model for learning about new language phenomena and categories, finally takes into account the area of its non-artistic use (quite neglected in old school curricula), the development of learning skills through reading, as well as the needs of functional-pragmatic and rational-intellectual types of readers who, above all, look for useful information in the text or turn reading into "an active thinking activity, questioning the text, analyzing the messages" (Nemet Janjić, 2013). The foregoing means that the introduction of the mentioned types of texts into subject curricula is conditioned by the necessity of developing pragmatic reading, starting from the level of informational reading, then scientific-popular and professional, and, finally, reading scientific text (Kordigel Aberšek, 1991), in which the majority of students in the region did not show appropriate competence (PISA, PIRLS). The mentioned texts in most modern curricula are located in the part related to language teaching, so, apart from being lingua-methodical templates, they are read and analyzed entirely (or a suitable longer passage) while studying the type of text, the way it is composed (structure, key terms, order of presentation, etc.), style and language, as well as their purpose. These are usually informative, scientific-popular, scientific-technical (as a subtype of scientific texts), and journalistic texts.

Since the textbook is the first interpretation of the curricula, we focused our research on the analysis of more complex non-artistic texts represented in the current Montenegrin mother tongue textbooks intended for the 8th and 9th grades. In addition to the type of text, which is largely determined by the subject curriculum, we focused on the subject matter and content of the selected sample (national themes, interculturality, civic values), genre correctness, as well as a proposal for their analysis and understanding guided by the didactic-methodical apparatus after the text. We also focused on metatexts "which refer to the explanation of concepts and bring secondary information - eg. about the model or the author or some detail that could be culturally important or interesting" (Visinko, 2006, 307). The preliminary results show that the mentioned textbooks contain the types of non-artistic texts prescribed by the curricula at the sample level and that their subject matter is diverse, but whether there are enough of them, what purpose the authors of the textbooks recommend, and how to use them in language teaching, concerns the part of results we intend to present in this article.

Key words: language textbook, non-artistic texts, analysis, use

Marina Pranjić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Filozofski fakultet / Faculty of Humanities and Social Sciences

marinastazic@gmail.com

MORFOLOŠKI SADRŽAJI U UDŽBENICIMA HRVATSKOGA JEZIKA ZA VIŠE RAZREDE OSNOVNE ŠKOLE

Jezični sadržaji iz morfologije navedeni u Kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije (2019.) poučavaju se većinom u petom i šestom razredu te obuhvaćaju sadržaje o promjenjivim i nepromjenjivim riječima. U sedmome razredu uči se o glagolima po predmetu radnje, a u osmome razredu o odnosnim i neodređenim zamjenicama. U radu se analiziraju odobreni udžbenici hrvatskoga jezika kojima se koristi u nastavi od petog do osmog razreda, a proučavaju se i uspoređuju sadržaji u kojima se učenici poučavaju morfologijom hrvatskoga jezika. Izdvajaju se međusobne razlike i rješenja u navedenim udžbenicima te uspoređuju s normativnom literaturom i preporukama. Cilj je ovoga rada utvrditi u kojoj su mjeri navedeni udžbenici međusobno usklađeni i kako su riješene jezične dvojbe koje se pojavljuju u normativnim priručnicima hrvatskoga jezika na svim jezičnim razinama pri proučavanju morfoloških tema. Analizom se navedenih udžbenika uočava neujednačenost u izboru sadržaja za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda navedenih u Kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, neujednačenost jezikoslovnoga nazivlja te različit pristup u obradi nastavnih sadržaja koji nemaju jednoznačno rješenje u normativnim priručnicima. Ovim se istraživanjem otvara pitanje o potrebi usklađenosti udžbenika hrvatskoga jezika kako bi se djeci olakšalo stjecanje jezičnih vještina te kako bi na temelju naučenoga u osnovnoj školi lakše proširivali jezična znanja u daljnjem obrazovanju.

Ključne riječi: hrvatski jezik, morfologija, osnovnoškolski udžbenici, jezične dvojbe, normativna literature

MORPHOLOGICAL CONTENTS IN CROATIAN LANGUAGE TEXTBOOKS FOR UPPER ELEMENTARY SCHOOL GRADES

Morphological language contents listed in the Curriculum of Croatian language for elementary and high schools (2019) are taught mostly in the fifth and sixth grade and include contents about variable and invariable word classes. In the seventh grade students learn about verbs according to the subject of the action, and in the eighth grade, they learn about relative and indefinite pronouns. The paper analyzes the approved textbooks of Croatian language that are used in classes from the fifth to the eighth grade and it studies and compares the contents in which students are taught the morphology of Croatian language. Mutual differences and solutions in the mentioned textbooks are highlighted and compared with normative literature and recommendations. The aim of this paper is to determine the extent to which the mentioned textbooks are in accordance with each other and how the linguistic dilemmas that appear in the normative manuals of Croatian language at all language levels when studying morphological topics are resolved. The analysis of the mentioned textbooks shows discord in the selection of the contents for the achievement of educational outcomes specified in the Curriculum of Croatian language for elementary and high schools as well as in the linguistic terminology, and different approaches to the teaching process of contents that do not have an unambiguous solution in the normative manuals. This research raises the question of the need to achieve accordance in Croatian language textbooks to facilitate the acquisition of language skills for children so they could expand their language skills in further education based on what they learn in elementary school.

Key words: Croatian language, morphology, elementary school textbooks, linguistic dilemmas, normative literature

Marija Rašić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education
mrasic153@gmail.com

Emina Berbić Kolar

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education
eberbic@foozos.hr

BAŠTINSKE TEME U ČITANKAMA I UDŽBENICIMA ZA HRVATSKI JEZIK U PREDMETNOJ NASTAVI OSNOVNE ŠKOLE

Cilj ovoga rada jest prikaz humanističkih baštinskih tema u udžbenicima i čitankama nastavnoga predmeta Hrvatski jezik predmetne nastave u osnovnoj školi. Uvodno je teorijski prikazano što sve podrazumijeva pojam 'humanistička baštinska tema', a potom je analizom udžbenika i čitanki prikazano koje su teme i koliko zastupljene.

Predmet ovog rada i istraživanja jest zastupljenost humanističkih baštinskih tema hrvatskih krajeva u osnovnoškolskim udžbenicima jezika i književnosti od petog do osmog razreda u nastavnom predmetu Hrvatski jezik. U istraživanje su uključeni metodički instrumentarij i književnometodički predlošci u udžbenicima književnosti te lingvometodički predlošci u udžbenicima jezika i jezičnoga izražavanja te cjelovite nastavne jedinice koje se odnose na povijest hrvatskoga jezika i narječja te materinski jezik.

Ovim radom utvrđuje se pojavnost i učestalost baštinskih tema - kulture i običaja hrvatskih krajeva, pojavnost tekstova usmene (narodne) književnosti, žanrovska raznolikost literarnih tekstova te zastupljenost hrvatskih narječja i lokalnih govora na razini lingvometodičkih i literarnih predložaka. Analizirana je pojavnost ovih tema u svim trima predmetnim područjima Hrvatskoga jezika – jeziku, književnosti te u kulturi i medijima.

Očekivani je rezultat veliki broj tekstova/predložaka na objema razinama koji svojim primjerom poučavaju i upućuju na važnost proučavanja, učenja i prenošenja znanja na sljedeće naraštaje svih sadržaja koji pripadaju humanističkim baštinskim temama.

Ključne riječi: analiza čitanki i udžbenika, baština, književnost, jezik, osnovna škola

HERITAGE TOPICS IN READING TEXTBOOKS AND CROATIAN LANGUAGE TEXTBOOKS IN ELEMENTARY SCHOOL SUBJECT TEACHING

The aim of this work is the presentation of humanist heritage topics in textbooks and reading textbooks of the Croatian language subject taught in elementary school. In the introduction, it is presented theoretically what the term 'humanist heritage theme' entails, and then, through the analysis of textbooks and reading textbooks, it is shown which themes and to what extent are represented.

The subject of this paper and research is the representation of humanist heritage themes of Croatian regions in elementary school language and literature textbooks from the fifth to the eighth grade in the Croatian language subject. The research included methodological instruments and literary-methodological templates in literature textbooks and linguistic-methodological templates in language and language expression textbooks, as well as complete teaching units related to the history of the Croatian language and dialects as well as the mother tongue.

This paper determines the occurrence and frequency of heritage topics - culture and customs of Croatian regions, the occurrence of oral (folk) literature texts, genre diversity of literary texts, and the representation of Croatian dialects and local speech at the level of linguistic and literary templates. The appearance of these topics in all three subject areas of the Croatian language - language, literature, culture and media - was analyzed.

The expected result is a large number of texts/templates at both levels that teach by example and indicate the importance of studying, learning and passing on knowledge to the next generations of all content that belongs to humanist heritage topics.

Key words: analysis of reading books and textbooks, elementary school, heritage, language, literature

Dubravka Smajić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education
dsmajic@foozos.hr

Nina Mance

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education
nmance@foozos.hr

OTKLON OD HRVATSKE STANDARDNOJEZIČNE NORME U UDŽBENICIMA ZA MLAĐU ŠKOLSKU DOB

Jezik kojim se osnovnoškolska djeca služe u svim nastavnim predmetima, ne samo u predmetu Hrvatski jezik, treba biti njima prilagođen te usklađen s njihovim spoznajnim i jezičnim sposobnostima. Također, potporu nastavi iz Hrvatskoga jezika trebali bi dati i ostali nastavni predmeti, a udžbenici moraju biti usklađeni s hrvatskom standardnojezičnom normom. Ipak, ovo je istraživanje pokazalo kako udžbenici za mlađu školsku dob često nisu usklađeni s navedenim zahtjevima, pri čemu ne treba zanemariti ni činjenicu kako djetetov školski uspjeh iz različitih nastavnih predmeta uvelike ovisi o njegovim jezičnim sposobnostima. Standardni je jezik nadgradnja, obilježuje ga nadregionalnost, on je uređeni sustav koji odlikuje svjesna normiranost i svi se moramo naučiti služiti njime, što od nas zahtijeva određeni intelektualni napor.

U radu se proučava odklon od standardnojezične norme u udžbenicima iz Hrvatskoga jezika, Matematike te Prirode i društva u prvim četirima razredima osnovne škole: *Svijet riječi*, *Matematička mreža* i *Eureka* izdavača Školska knjiga; *Čitam i pišem*, *Otkrivam matematiku* i *Priroda i ja* izdavača Alfa te serija udžbenika *Nina* i *Tino* izdavača Profil. Jezični se otkloni istražuju na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, tvorbenoj i leksičkoj razini.

Globalizacijski procesi, tehnološki napredak novoga tisućljeća, novi mediji i načini komunikacije, a i kulturna homogenizacija, višekulturnost i višejezičnost pridonijeli su sveopćim promjenama jezične kulture u nas, čemu svakodnevno svjedočimo (Mikić i Glušac, 2023.). Utjecaji su to kojima ni jezik školskih udžbenika ne može ostati nedotaknut. Radom nastojimo uputiti na konkretne jezične izazove i njihovo rješavanje u obrazovnome procesu te time pridonijeti obrazovnoj lingvistici.

Ako svjesni napor koji moramo uložiti u ovladavanje standardnim jezikom ne uložimo zarana i ne izložimo najmlađe učenike standardnojezičnim oblicima, nadgradnja kao odlika standardnoga jezika ostat će mrtvo slovo na papiru.

Ključne riječi: hrvatski standardni jezik, udžbenici za mlađu školsku dob, odklon od hrvatske standardnojezične norme

DEVIATION FROM CROATIAN STANDARD LANGUAGE NORMS IN TEXTBOOKS FOR YOUNGER SCHOOL AGE

The language used by elementary school children in all subjects, not only in the Croatian language subject, should be adapted to them and harmonized with their cognitive and linguistic abilities. Also, other subjects should provide support for the teaching of the Croatian language, and the textbooks must be harmonized with the standard Croatian language norm. However, this research has shown that textbooks for younger school age are often not aligned with the stated requirements, while the fact that a child's school success in various subjects largely depends on its language abilities should not be ignored. Standard language is a superstructure, it is characterized by supra-regionalism, it is an organized system characterized by conscious standardization and we all have to learn to use it, which requires a certain intellectual effort from us.

The paper studies the deviation from the standard language norm in the textbooks of the Croatian language, Mathematics and Nature and society in the first four grades of elementary school: *Svijet riječi*, *Matematička mreža* and *Eureka* published by *Školska knjiga*; *Čitam i pišem*, *Otkrivam matematiku* and *Priroda i ja* by the publisher *Alfa* and the series of textbooks *Nina* i *Tino* by the publisher *Profil*. Linguistic deviations are investigated at the phonological, morphological, syntactic, compositional and lexical levels.

Globalization processes, technological progress of the new millennium, new media and ways of communication, as well as cultural homogenization, multiculturalism and multilingualism have contributed to general changes in our language culture, which we witness every day (Mikić and Glušac, 2023). Even the language of school textbooks is not left untouched by these influences. With our paper, we aim to point to concrete language challenges and their solution in the educational process, thereby contributing to educational linguistics.

If we do not make the conscious effort to master the standard language and expose the youngest students to non-standard language forms, the superstructure as a feature of the standard language will remain a dead letter.

Key words: Croatian standard language, textbooks for younger school age, deviation from the Croatian standard language norm

Marina Tokin

Univerzitet u Novom Sadu / University of Novi Sad

Filozofski fakultet / Faculty of Philosophy

marina.tokin@ff.uns.ac.rs

GOVOR ILUSTRACIJE U UDŽBENICIMA MATERNJEG JEZIKA

Jedan od bitnih segmenata komunikacije udžbenika s učenikom jest ilustracija. Ilustracije u udžbenicima materinskoga jezika hibridne su tvorevine koje su zbog zadanoga tekstualnog elementa na stalnoj granici između umjetnosti i zanata. U multimedijalnom i hipertekstualnom dobu papirno izdanje udžbenika svojim vizualnim identitetom i dobro osmišljenim dodatcima trebao bi parirati digitalnim izdanjima, što u praksi nije uvijek slučaj. Cilj istraživanja jest ispitivanje uloge ilustracija u čitankama za srpski jezik i književnost od petoga do osmog razreda osnovne škole. Reč je o korpusu čitanki, koje je akreditirao i odobrio za uporabu Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije. Kriteriji analize jesu zastupljenost, funkcija i kvaliteta ilustracija u tiskanim izdanjima: prisustvo/odsustvo autorskih ili preuzetih ilustracija; postojanje/nepostojanje veze između ilustracije i teksta; odnos ilustracija na razini udžbenika kao cjeline. Rad uz to propituje koliko su današnje ilustracije u čitankama estetski, umjetnički i likovno vrijedne i komunikativne s djetetom čitateljem. U radu se uspoređuju rezultati istraživanja provedenih na čitankama iz razdoblja neposredno prije digitalizacije te iz razdoblja između dvaju svjetskih ratova (Kraljevine Jugoslavije). Cilj je rada sagledavanje razvoja vizualne komunikacije udžbenika s učenikom u povijesnoj perspektivi. *Gljučne riječi: udžbenik materinskoga jezika, čitanka, autorska/preuzeta ilustracija, intermedijalnost, multimedijalnost*

ILLUSTRATIONS AS A MEANS OF COMMUNICATION IN NATIVE LANGUAGE TEXTBOOKS

One of the important segments of textbook communication with students is illustration. Illustrations in native language textbooks are hybrid creations that, due to the given textual element, are constantly on the edge between art and craft. In the multimedia and hypertextual age, the paper edition of textbooks with its visual identity and well-designed additions should rival digital editions, which in practice is not always the case. The aim of the research is to examine the role of illustrations in reading textbooks for Serbian language and literature from the fifth to the eighth grade of elementary school. It is a corpus of reading textbooks, which was accredited and approved for use by the Institute for the Improvement of Education of the Republic of Serbia. The analysis criteria are the representation, function and quality of illustrations in printed editions: presence/absence of original or downloaded illustrations; existence/absence of connection between illustration and text; relation between illustrations in the textbook. Also, the paper examines how present-day illustrations in reading books are aesthetically and artistically valuable and communicative with the child reader. In the paper, a comparison is made with the results of research carried out on reading textbooks from the period immediately before digitalization, as well as from the period between the two world wars (Kingdom of Yugoslavia). The aim of the paper is to observe the development of visual communication of textbooks with students in a historical perspective.

Ke ywords: native language textbook, reading textbook, author's/downloaded illustration, intermediality, multimedia

Sandra Tominac Coslovich

Sveučilište u Rijeci / University of Rijeka

Pomorski fakultet / Faculty of Maritime Studies

sandra.tominac@uniri.hr

Maja Bačić Ostović

OŠ "Milan Brozović", Kastav / "Milan Brozović" Elementary School, Kastav

maja.bacic2@skole.hr

ANALIZA JEZIČNIH AKTIVNOSTI U UDŽBENICIMA ENGLESKOGA JEZIKA ZA OSNOVNU ŠKOLU

Sposobnost razumijevanja engleskoga jezika podrazumijeva da učenici mogu točno tumačiti poruke koje čitaju i čuju te na njih odgovoriti na odgovarajući i razumljiv način. Cilj komunikativnoga pristupa jest podučavanje stranoga jezika tako da razvija komunikativnu kompetenciju uvođenjem komunikativnih jezičnih aktivnosti u ranoj fazi usvajanja jezika. Jezične aktivnosti u udžbenicima engleskoga jezika mogu biti usmjerene na usvajanje jezičnih oblika i poticati eksplicitno učenje jezika ili mogu biti usmjerene na sadržaj, tj. razumijevanje komunikacijske poruke i implicitno učenje jezika. Ključno je odabrati odgovarajuće jezične aktivnosti za promicanje uravnoteženoga učenja engleskoga kao stranog jezika. U radu je prikazana analiza jezičnih aktivnosti prikupljenih iz 16 udžbenika za učenje engleskoga jezika kao stranog jezika u osnovnoj školi. Prikupljeni primjeri jezičnih aktivnosti analizirani su kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri razvijaju komunikacijsku kompetenciju i potiču implicitno usvajanje jezika. Izdvojene jezične aktivnosti klasificirane su prema tome jesu li usmjerene na usvajanje jezičnih oblika ili razumijevanje komunikacijskoga sadržaja te promiču li točnost ili fluentnost u korištenju jezikom.

Ključne riječi: jezične aktivnosti u udžbenicima engleskoga jezika, komunikativna kompetencija, usmjerenost na jezične oblike, usmjerenost na sadržaj, jezična fluentnost, jezična točnost

ANALYSIS OF LANGUAGE ACTIVITIES IN ELEMENTARY SCHOOL ENGLISH LANGUAGE TEXTBOOKS

The ability to understand English implies that learners can correctly interpret messages they read and hear and respond to them in a comprehensible and appropriate manner. The objective of the communicative approach is to develop communicative competence by introducing communicative language practice activities at an early stage of foreign language acquisition. Activities in English language textbooks can either concentrate on the acquisition of forms, which promote explicit language learning, or they can concentrate on the content, i.e., the comprehension of the communicative message and implicit language learning. It is of the utmost importance to select activities that promote a balanced learning of English as a second language. Thus, the following paper provides an analysis of activities extracted from 16 English language textbooks for elementary learners. Sampled language activities are examined to determine to which extent they provide communicative practice and foster implicit acquisition of language. The extracted language activities are classified according to their language focus, i.e., whether they focus on form or content and whether they promote accuracy or fluency in language production.

Key words: English language textbook activities, communicative competence, focus on form, focus on content, language fluency, language accuracy

Tamara Turza-Bogdan

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

Učiteljski fakultet / Faculty of Teacher Education

tamara.turza-bogdan@ufzg.hr

Ivana Mandić

OŠ Jure Kaštelana, Zagreb / Jure Kaštelan Elementary School, Zagreb

ivana.mandic6@skole.hr

Mirela Keros

OŠ Jure Kaštelana, Zagreb / Jure Kaštelan Elementary School, Zagreb

mirela.keros@skole.hr

Mirjana Štefanec

OŠ Jure Kaštelana, Zagreb / Jure Kaštelan Elementary School, Zagreb

mirjana.stefanec@skole.hr

JEZIČNE KOMPETENCIJE UČENIKA I JEZIK UDŽBENIKA HRVATSKOGA JEZIKA U PRVOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE

Jedan je od temeljnih ciljeva nastave Hrvatskoga jezika u osnovnoj školi ovladavanje temeljnim jezičnim djelatnostima, jezičnim znanjem i znanjem o jeziku (MZOS 2019). U prvome razredu dijete počinje formalno učiti čitati i pisati. Uz ovladavanje formalnim školskim pismom stječe prva gramatička i pravopisna znanja te čita kraće jednostavne tekstove prilagođene svojoj dobi i interesima. O usvojenosti čitanja i pisanja ovisi ovladavanje sadržajima iz svih ostalih nastavnih predmeta, a djetetov jezični razvoj u školskome razdoblju postaje temelj svim kasnijim profesionalnim vještinama i jedan od preduvjeta njegova profesionalnog uspjeha (Nippold 2007). Rezultati nekih provedenih istraživanja usvajanja jezičnih sadržaja u nastavi na hrvatskome jeziku pokazuju da učenici osnovnoškolske dobi pokazuju značajno bolje poznavanje jezičnih pravila nego njegovu primjenu u komunikacijskim situacijama (Pavličević-Franić, 2011, Aladrović Slovaček, 2019). S obzirom na to da je udžbenik izvor učenja, u istraživanju su analizirani odabrani jezični udžbenici za prvi razred. Analiza je udžbenika provedena s obzirom na rječničku, rečničku i tekstualnu strukturu. Dobiveni rezultati uspoređuju se s rezultatima provedenoga Testa jezičnih sposobnosti (Aladrović Slovaček 2019): lingvističke i komunikacijske kompetencije učenika na kraju prvoga razreda osnovne škole. Na temelju povezanosti dječje ovladanosti jezikom i jezika kojim se u udžbenicima prezentiraju novi sadržaji, raspravlja se o prilagođenosti udžbenika jezičnoj ovladanosti učenika s obzirom na rječnik, strukturu rečenice i tekst. Zaključuje se o tome kada je udžbenik prepreka, a kada poticaj usvajanju jezika u prvome razredu osnovne škole.

Ključne riječi: nastava Hrvatskoga jezika, jezik udžbenika, jezične kompetencije, prvi razred

STUDENTS' LANGUAGE COMPETENCES AND THE LANGUAGE OF CROATIAN LANGUAGE TEXTBOOKS IN THE FIRST GRADE OF ELEMENTARY SCHOOL

One of the fundamental goals of teaching the Croatian language in elementary school is mastering basic language elements, gaining linguistic knowledge and learning about the language (MZOS, 2019). In the first grade of elementary school, a child formally starts learning to read and write. Next to mastering formal school writing, a child acquires their first knowledge of grammar and spelling, they read simple texts according to their age and interests. Mastering other subjects depends on the acquisition of reading and writing, and the child's language development in school becomes the basis for all later professional skills and one of the prerequisites for their professional success (Nippold, 2007). Research results on the acquisition of the Croatian language point out that elementary school students show significantly better knowledge of linguistic rules than their application in communication situations (Pavličević-Franić, 2011, Aladrović Slovaček, 2019). Considering that the textbook is a source of learning, selected language textbooks for the first grade were analysed in the research for this article. The analysis focused on vocabulary and syntax. The obtained results are compared with the results of the Language Ability Test (Aladrović Slovaček, 2019): linguistic and communication competences of students at the end of the first grade of elementary school. Based on the connection between children's language skills and the language in which new content is presented in the textbooks, the adaptation of the textbooks to the students' mastery of the language regarding vocabulary and syntax is discussed. The conclusions indicate when a textbook is an obstacle and when it is an incentive for language acquisition in the first grade of elementary school.

Key words: Croatian language teaching, textbook language, language competence, first grade

Damir Velički

Sveučilište u Zagrebu / Universtiy of Zagreb

Učiteljski fakultet / Faculty of Teacher Education

damir.velicki@ufzg.hr

UPOZORENJA NA OKIDAČE (TRIGGER WARNINGS) U UDŽBENICIMA (STRANIH) JEZIKA

Upozorenja na okidače (trigger warnings) najčešće su izjave na početku teksta, videa itd., koje upozoravaju čitatelja ili gledatelja na činjenicu da je sadržaj potencijalno uznemirujuć. Često se koriste za uvod u opis takvoga sadržaja. Primjeri takvih upozorenja uključuju, ali nisu ograničeni na: nasilje, čak i u fantastičnoj ili znanstveno-fantastičnoj književnosti, zlostavljanje, ovisnosti, rat, imperijalizam, teme mentalnoga zdravlja kao što su napadaji panike, PTSP, depresija, homofobija, rasizam, vjerska pitanja, trauma, samoubojstvo itd. S obzirom na to da se uočava težnja uključivanja upozorenja na okidače i u udžbenicima, postavlja se pitanje je li to zaista potrebno. Neka su istraživanja otkrila da upozorenja mogu promicati emocionalnu dobrobit učenika potičući ih da se pripreme za potencijalno zahtjevnu temu. Međutim, kada se upozorenja na okidače koriste izolirano ili na simboličan način, ona možda i nisu učinkovita strategija za upravljanje traumom. O navedenom se već neko vrijeme vode akademske rasprave, pri čemu zagovornici tvrde da takav način obilježavanja eventualnih „okidača“ može pomoći učenicima da odluče kako pristupiti materijalu koji bi ih mogao uznemiriti, dok kritičari govore da takva upozorenja mogu ugušiti otvorenu raspravu o nekim specifičnim temama.

Cilj je ovoga rada istražiti relevantne primjere, a i stavove o potrebi takvoga načina oblikovanja udžbenika. Pritom će se posebna pozornost usmjeriti na udžbenike za učenje stranoga jezika te mogućnosti ili nemogućnosti uporabe takvih oblika upozorenja u nastavi.

Ključne riječi: okidači, upozorenja, udžbenici, nastava, strani jezik

TRIGGER WARNINGS IN (FOREIGN) LANGUAGE TEXTBOOKS

Trigger warnings are the most often statements at the beginning of a text, video, etc., which alert the reader or viewer to the fact that the content contains potentially disturbing material. They are often used to introduce the description of such content. Examples of such warnings include, but are not limited to violence, even in fantasy or science fiction, abuse, addictions, war, imperialism, mental health topics such as panic attacks, PTSD, depression, homophobia, racism, religious issues, trauma, suicide, etc. Considering that there is a tendency to include trigger warnings in school textbooks as well, the question arises as to whether this is necessary. Some research has found that trigger warnings can promote students' emotional well-being by encouraging them to prepare for a potentially challenging topic. However, when trigger warnings are used in isolation or in a symbolic manner, they may not be an effective trauma management strategy. This has been the subject of academic debate for some time, with proponents arguing that such a way of marking possible trigger warnings can help students decide how to access material that might upset them, while critics say such warnings can stifle open discussion about some specific topics. The aim of this paper is to investigate relevant examples as well as opinions on the need for such a way of designing textbooks. In doing so, special attention will be focused on textbooks for learning a foreign language and the possibility or impossibility of using such forms of warnings in classes.

Key words: trigger warnings, textbooks, teaching, foreign language

Vladimira Velički

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

Učiteljski fakultet / Faculty of Teacher Education

vladimira.velicki@ufzg.hr

KAD BI STUDENTI PISALI UDŽBENIKE: UDŽBENICI IZ KNJIŽEVNOSTI ZA NIŽE RAZREDE OSNOVNE ŠKOLE IZ STUDENTSKE PERSPEKTIVE

U radu se analiziraju stavovi studenata završne godine Učiteljskog studija na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, vezani uz kvalitetu udžbenika iz književnosti te moguće promjene koje bi u njih trebalo unijeti. Sa studentima je provedeno kvalitativno istraživanje, čiji je cilj bio ustanoviti moguće smjernice odnosno mogućnosti boljeg poticanja razvoja čitateljske sposobnosti. Posljednjih desetljeća zamjećuje se nedostatna funkcionalna pismenost i povećan broj nečitača i nakon završenoga odgojno-obrazovnog procesa. Osnovne razloge za nedostatno razvijenu čitateljsku sposobnost, a i za gubitak zanimanja za čitanje književnosti valja tražiti i u načinima podučavanja, i književnosti, i materinskoga jezika, odnosno u metodama koje često nisu primjerene. Metode, odnosno načini podučavanja književnosti oslanjaju se u velikoj mjeri na tekstove koji se u čitankama nude, na metodičke instrumentarije koji su unaprijed oblikovani, i u udžbeniku, i u radnim bilježnicama te ostalim popratnim materijalima. Kvaliteta i odabir tekstova i zadataka usmjerit će nastavni proces i pridonijeti razvoju čitateljske sposobnosti ili ga, nasuprot tomu, unazaditi. S obzirom na to da studenti završne godine studija imaju određeno iskustvo koje su tijekom studija stekli, a i jasnu sposobnost kritičkoga promišljanja, bilo je važno čuti njihove stavove i prijedloge za poboljšanje udžbenika. Studenti su itekako svjesni važnosti odgoja čitateljske sposobnosti, opasnosti metoda koje mogu biti i štetne te potrebe promjene u udžbenicima koje bi pridonijele kvalitetnijoj nastavi i osposobljavanju učenika za čitanje različitih vrsta književnih i drugih tekstova u skladu s njihovim razvojem. Promjene koje bi se morale dogoditi vezano uz književnoumjetničke i druge tekstove koji se u udžbenicima Hrvatskoga jezika pojavljuju trebale bi za cilj imati odgoj takve čitateljske sposobnosti koja bi bila trajna i omogućavala učenicima samostalno i cjelovito doživljavanje različitih tekstova te čitanje i nakon školskoga razdoblja i time očuvanje pismenosti.

Ključne riječi: čitanke, čitateljska sposobnost, čitanje, udžbenik, tekstovi, studenti, kvaliteta

IF STUDENTS WROTE TEXTBOOKS: LITERATURE TEXTBOOKS FOR LOWER ELEMENTARY SCHOOL GRADES FROM STUDENTS' PERSPECTIVE

The paper analyses the attitudes of students in the final year at the Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, related to the quality of literature textbooks and possible changes that should be made to them. Qualitative research was conducted with the goal of establishing possible guidelines or opportunities to better encourage the development of reading ability. In recent decades, insufficient functional literacy and an increased number of non-readers have been observed even after the educational process has been completed. The main reasons for insufficiently developed reading ability, as well as for the loss of interest in reading, should be sought in the ways of teaching both literature and the mother tongue, as well as in methods that are often not appropriate. The methods, as well as the ways of teaching literature, rely to a large extent on the texts that are offered in the reading books, on the methodical part that is predetermined, both in the textbook and in the workbooks and other accompanying materials. The quality and selection of texts and tasks will direct the teaching process and contribute to the development of reading ability or, on the contrary, set it back. Given that students in their final year of study have certain experience gained during their studies, as well as a clear ability to think critically, it was important to hear their views and suggestions. Students are aware of the importance of developing reading skills, the dangers of methods that can be harmful and the need for changes in textbooks that would contribute to better teaching and training pupils for reading different types of literary and other texts in accordance with their development. The changes that would have to take place in relation to literary and artistic texts and other types of texts that appear in textbooks should have as their goal the education of such a reading ability that would become permanent and that would enable students to independently and fully experience different texts and read them even after the school period, thus preserving literacy.

Key words: literature textbooks, reading ability, reading, textbook, students, quality

Jelena Vignjević

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

Učiteljski fakultet / Faculty of Teacher Education

jelena@vignjevic.net

IZRAVNO OBRAĆANJE DJETETU/DJECI U HRVATSKIM POČETNICAMA, OD NAJSTARIJIH DO DANAŠNJIH

U ovome radu donosi se uvid u onaj sloj udžbeničkoga jezika kojim se autor/autori udžbenika izravno obraćaju onima kojima je udžbenik namijenjen, tj. učenicima, upućujući ih u što ili ih potičući na koju aktivnost. Taj je uvid načinjen na korpusu izabranih hrvatskih početnica (od najstarijih glagoljčnih pa do današnjih latiničnih početnica) kojima su djeca ulazila, i ulaze, u svijet pismenosti i uz koje su ovladavala, i ovladavaju, vještinama čitanja i pisanja hrvatskim jezikom. Analiza tekstova izabranih početnica jasno pokazuje promjene teorijskih i metodoloških okvira u kojima su one nastajale, ali i promjene načina na koji autori početnica, pa i društvo, percipiraju učenika, odnosno dijete i djetinjstvo. Tako ovaj dijakronijski uvid u jedan od segmenata udžbeničkoga jezika (tekst izravnog obraćanja učeniku/učenicima) otkriva mnogo više od jezičnih osobitosti različitih autorskih pristupa početnicama – pokazuje didaktičke osobitosti opismenjavanja djece u određenome vremenu i prostoru, a i kulturne osobitosti toga prostora i vremena za koji i u kojem su početnice nastale.

Gljučne riječi: djetinjstvo, opismenjavanje, početnice za hrvatski jezik, udžbenički jezik

DIRECT ADDRESS TO THE CHILD/CHILDREN IN CROATIAN BEGINNER TEXTBOOKS BOOKS, FROM THE OLDEST TO TODAY

This paper provides an insight into textbook language through which the author/authors of the textbook directly address those for whom the textbook is intended, i.e., the pupils, instructing them or encouraging them for various activities. This insight was made on the corpus of selected Croatian beginner textbooks (from the oldest Glagolitic to today's Latin beginner textbooks) with which children entered the world of literacy and with which they mastered the skills of reading and writing in Croatian language. The analysis of the texts of the selected primers clearly shows changes in the theoretical and methodological frameworks in which they were created, but it also shows changes in the way the authors of the beginner textbooks, as well as society, perceive the pupils, that is, the child and childhood. Thus, this diachronic insight into one of the segments of the textbook language (a text directly addressed to the pupils) reveals much more than the linguistic peculiarities of different author's approaches to beginner textbooks - it shows the didactic peculiarities of children's literacy in a certain time and space, as well as the cultural peculiarities of that space and time for which and in which beginner textbooks were created.

Key words: childhood, Croatian language beginner textbooks, literacy, textbook language

Dijana Vučković

Univerzitet Crne Gore / University of Montenegro

Filozofski fakultet / Faculty of Philosophy

dijanav@ucg.ac.me

NELITERARNI TEKSTOVI U UDŽBENICIMA JEZIKA ZA MLAĐE RAZREDE OSNOVNE ŠKOLE U CRNOJ GORI U FUNKCIJI USVAJANJA VJEŠTINE ČITANJA I U KONTEKSTU PIRLS METODOLOGIJE

Struktura osnovnoškolskog kurikula za predmet Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost načinjena je iz dvaju područja: jezik i književnost. Za područja se izrađuju posebni udžbenički kompleti u kojima postoje jasne razlike između jezika u poetskoj funkciji (udžbenici književnosti) i standardnoga jezika svakodnevne upotrebe (udžbenici jezika). U prvima dominira književnomjetnički ili literarni tekst, a drugi su temeljeni na neumjetničkim ili neliterarnim tekstovima. Takva je podjela u skladu s metodologijama kojima se u međunarodnoj zajednici testira čitateljska pismenost.

Naš cilj u ovome radu jest analiza neliterarnih tekstova u udžbenicima jezika za mlađe razrede osnovne škole u funkciji postupnoga razvitka vještine čitanja, a u referencijalnom sustavu PIRLS metodologije testiranja. Parametri izbora teksta te njegov tip i format, vrsta i duljina teksta, odnos teksta i svrhe čitanja itd. promatrani su prema definicijama PIRLS te su u njihovu kontekstu analizirani udžbenički tekstovi. Istraživačka pitanja koja smo postavili glase: Koliko su udžbenički tekstovi prilagođeni postupnom i sustavnom razvitku vještine čitanja? Kakva je usklađenost udžbeničkih neliterarnih tekstova s metodologijom PIRLS? Na pitanja je odgovoreno deskriptivnom metodom i tehnikom analize pedagoške dokumentacije (predmetnoga programa, udžbenika i primarnih publikacija PIRLS). Rezultati pokazuju da su neliterarni tekstovi u skladu sa postupnim usvajanjem vještine čitanja, ali da njihova duljina i struktura ne dosežu standarde postavljene u metodologiji PIRLS. Pitanja duljine i strukture neliterarnoga teksta predviđenog za čitanje u mlađim razredima naročito su diskutirana u kontekstu činjenice da učenici u Crnoj Gori uče dva pisma u prvoj osnovnoškolskoj trijadi. Rad sadrži i preporuke za unapređenje izbora tekstova u udžbenicima, a i bitna ograničenja koja se tiču testiranja čitateljske pismenosti učenika četvrtog razreda u Crnoj Gori.

Ključne riječi: čitateljska pismenost, neumjetnički tekst, testiranje čitanja, učenje čitanja, udžbenici jezika

NON-LITERARY TEXTS IN LANGUAGE TEXTBOOKS FOR LOWER ELEMENTARY SCHOOL GRADES IN MONTENEGRO IN THE FUNCTION OF ACQUIRING READING SKILLS AND IN THE CONTEXT OF PIRLS METHODOLOGY

The structure of the elementary school curriculum for the subject Montenegrin-Serbian, Bosnian, Croatian language and literature is made up of two areas: language and literature. Special textbook sets are created for the two fields in which there is a clear difference between the language in a poetic function (literature textbooks) and the standard language for everyday use (language textbooks). The first ones are dominated by literary or artistic texts, while the others are based on non-artistic or non-literary texts. Such a division is in accordance with the methodologies used in the international community to test reading literacy.

The goal of this paper is to analyse non-literary reading sections of language textbooks intended for younger grades of elementary school and their capacity to facilitate a gradual development of children's reading skills. The analysis is done with the reference to the PIRLS testing methodology. Text selection parameters, text type, format and length, the relationship between the text and the purpose of reading, etc. were observed according to PIRLS definitions, and textbook sections were analyzed in this context. The research questions asked are: To what extent are textbook reading sections adapted to facilitate the gradual and systematic development of children's reading skills? Is there compliance between textbook non-literary reading passages with the PIRLS methodology? The questions were answered using the descriptive method and content (pedagogical documentation) analysis method (subject curriculum, textbooks and elementary publications of PIRLS). The results show that non-literary textbook passages are in line with the requirements for the gradual acquisition of reading skills, however, their length and structure do not meet the standards set in the PIRLS methodology. The issues of length and structure of the non-literary reading passages intended for lower elementary school grades were particularly discussed with respect to the fact that students in Montenegro learn two alphabets in the first elementary school triad. The paper also contains recommendations for improving the selection of textbook reading sections, as well as important limitations regarding the testing of reading literacy of fourth-grade students in Montenegro.

Key words: reading literacy, non-literary text, testing reading, learning to read, language textbooks

Perica Vujić

Univerzitet u Novom Sadu / University of Novi Sad

Filozofski fakultet / Faculty of Philosophy

pericavujić@gmail.com

UDŽBENIK NA HRVATSKOM JEZIKU U REPUBLICI SRBIJI

Od 2002. godine Hrvati imaju status nacionalne manjine u Republici Srbiji. S obzirom na to da su ostvarili takav status, omogućeno je i školovanje na hrvatskom jeziku u vrtićima, predškolama, razrednoj i predmetnoj nastavi te srednjoškolskom obrazovanju (jedan gimnazijski odjel u Gimnaziji „Svetozar Marković“, odjeli u Medicinskoj školi i Politehničkoj školi u Subotici) te Lektorat hrvatskoga jezika na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Školovanje na hrvatskome jeziku realizira se u dvama modelima: modelu A (cjeloviti program na hrvatskom jeziku po nastavnom planu i programu Republike Srbije) i modelu C (nastava na srpskom jeziku uz izučavanje izbornoga predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture). U radu se opisuje struktura, organizacija i jezične teme u udžbeniku Učimo hrvatski: udžbenik za Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture za prvi i drugi razred osnovne škole autorica Ljiljane Dulić i Marine Piuković. Taj je udžbenik tiskan 2022. godine i to je prvi udžbenik na hrvatskome jeziku u Republici Srbiji. Kako autorice navode na samom početku udžbenika, namjena je tog udžbenika upoznati učenike s jezikom, književnošću, tradicijom i običajima Hrvata u Republici Hrvatskoj, a i s Bunjevačkim, Šokačkim i Srijemskim Hrvatima koji žive u Republici Srbiji.

Gljučne riječi: nacionalne manjine, Hrvati u Republici Srbiji, udžbenik jezika manjina

TEXTBOOKS IN THE CROATIAN LANGUAGE IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Since 2002, Croats have had the status of a national minority in the Republic of Serbia. Given that they have achieved such a status, education in the Croatian language in kindergartens, preschools, classroom and subject classes, and high school education is also possible (one high school department in "Svetozar Marković" High School, departments in Medical School and the Polytechnic School in Subotica) and Lecturer in the Croatian language at the Faculty of Philosophy in Novi Sad. Education in the Croatian language is implemented in two models: model A (the entire program in the Croatian language according to the curriculum of the Republic of Serbia) and model C (teaching in the Serbian language with the study of the elective subject Croatian language with elements of national culture). The paper describes the structure, organization and language topics in the textbook *Učimo hrvatski*: a textbook for the Croatian language with elements of national culture for the first and second grade of elementary school by Ljiljana Dulić and Marina Piuković. This textbook was printed in 2022 and is the first textbook in the Croatian language in the territory of the Republic of Serbia. As the authors state at the very beginning of the textbook, the purpose of this textbook is to introduce students to the language, literature, traditions and customs of the Croats in the Republic of Croatia, as well as the Croats from Bunjevac, Šokač and Srijem who live in the Republic of Serbia.

Key words: national minorities, Croats in the Republic of Serbia, minority language textbook

Imelda Zadeja

Canadian Institute of Technology
Faculty of Computer Engineering

Mimoza Priku

University of Shkodra
Faculty of Social Sciences

Jozef Bushati

University of Shkodra
Faculty of Education

jozefbushati@gmail.com

UPORABA INTERAKTIVNIH DIGITALNIH UDŽBENIKA: PARADIGMA UČENJA U VISOKOM OBRAZOVANJU

Svrha interaktivnih digitalnih udžbenika u obrazovanju jest pružiti studentima zanimljivije i interaktivnije iskustvo učenja. Ti udžbenici mogu sadržavati multimedijske sadržaje poput video, audio i interaktivnih aktivnosti koje povećavaju aktivnost i razumijevanje studenata. Osim toga, digitalni udžbenici mogu se češće ažurirati od tradicionalnih udžbenika, što ih čini isplativijim. Cilj istraživanja jest izmjeriti učinkovitost uključivanja digitalnih udžbenika u kurikulum učenja. Nadalje, istraživanje ima za cilj identificirati uključenost studenata i interaktivnost digitalnih udžbenika u kontekstu visokog obrazovanja studenata i sveučilišnih nastavnika. Istraživanje je provedeno kvantitativnim istraživačkim metodama, a prikupljeno je 247 upitnika od 189 studenata i 58 profesora s različitih albanskih sveučilišta. Istraživanje je pokazalo da digitalni udžbenici imaju pozitivan učinak na uključenost i motivaciju studenata. Profesori su se složili s tim da digitalni udžbenici mogu poboljšati ishode učenja te da imaju pozitivnu korelaciju s povećanom kreativnošću i motivacijom studenata. Nadalje, zaključak istraživanja jest da su multimedijski sadržaji u digitalnim udžbenicima korisni, posebice u znanstvenim i medicinskim kolegijima.

Ključne riječi: digitalni udžbenic, visoko obrazovanje, uključenost studenata, pristupi učenju

ENGAGEMENT OF INTERACTIVE DIGITAL TEXTBOOKS: A LEARNING PARADIGM IN HIGHER EDUCATION

The purpose of interactive digital textbooks in education is to provide students with a more engaging and interactive learning experience. These textbooks can include multimedia content such as videos, audio, and interactive activities that can help to increase student engagement and comprehension. Additionally, digital textbooks can be updated more frequently than traditional textbooks, making them a more cost-effective and timely resource for educators. This research aims to measure the effectiveness of incorporating digital textbooks into the learning curriculum. Furthermore, this research aims to identify the engagement and interactivity of digital textbooks to higher education students and academics. The study was carried out using quantitative research methods, 247 questionnaires of 189 students and 58 professors from different Albanian universities were collected to address the research emphasis. The research results show that the incorporation of digital textbooks has a positive impact on students' engagement and motivation. Professors recommend and agree that digital textbooks can increase learning outcomes and have a positive correlation with increased creativity and motivation in students. Moreover, this research concluded that multimedia content in digital textbooks is useful, especially in science and medical courses.

Key words: digital textbooks, higher education, students' engagement, learning approach

Maja Zorić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education
majazoric1@skole.hr

Igor Nikičić

Osnovna škola "Đuro Pilar" Slavonski Brod / "Đuro Pilar" Elementary School, Slavonski Brod
igor.nikicic@gmail.com

ZASTUPLJENOST KURIKULUMSKIH AKTIVNOSTI JEZIČNOG PODRUČJA U FUNKCIJI POTICANJA KREATIVNOSTI U ŠKOLSKIM KURIKULUMIMA

Pri kreiranju školskoga kurikuluma svakoj je školi omogućena, u okvirima danim nacionalnim kurikulumom i zakonskim odredbama, implementacija posebnosti škole, školskog okruženja te zadovoljenje specifičnih potreba učenika koji školu pohađaju. Izborom kurikulumskih aktivnosti škola potiče razvoj određenih kompetencija učenika te je zbog toga važno koje će kurikulumske aktivnosti biti ponuđene. Sposobnost uspješne komunikacije jedna je od najvažnijih kompetencija koje učenici trebaju razviti kako bi uspješno sudjelovali u svim aspektima života. Poticanje dakle aktivnosti jezičnoga kurikulumskog područja temelj su razvoja svih ostalih kompetencija. S druge strane, kreativnost je prepoznata kao značajna vještina ljudi 21. stoljeća koja bi se trebala poticati i razvijati u školama. Dodatno, u određenim obrtničkim zanimanjima uspješnost obavljanja budućega posla ovisi upravo o učeničkoj kreativnosti. Upravo je to istaknuto i u Nacionalnom kurikulumu za strukovno obrazovanje u kojem je naglašeno da se kod učenika koji se školuju za strukovna zanimanja treba poticati razvoj upravo ovih vještina – jezične pismenosti, komunikacije te kreativnosti kao neophodnih vještina za uspješno obavljanje njihova budućega posla.

Budući da svaki školski kurikulum treba biti usmjeren na potrebe učenika, provedeno je istraživanje kojim su analizirani kurikulumi škola koji obrazuju buduće obrtnike te se željelo doznati a) koja je zastupljenost aktivnosti iz jezično-komunikacijskog područja koje potiču kreativnost, b) koja je zastupljenost nastavnika iz jezično-komunikacijskoga područja kao nositelja aktivnosti koje potiču kreativnost. Provedena je analiza sadržaja 23 školska kurikuluma strukovnih srednjih škola iz pet slavonskih županija koje obrazuju učenike za obrtnička zanimanja. Dobiveni rezultati pokazuju kako su aktivnosti koje potiču kreativnost iz jezično-komunikacijskog područja u kurikulumima strukovnih škola koje obrazuju buduće obrtnike zastupljene sa 16,9% od ukupnog broja aktivnosti koje potiču kreativnost te da su nastavnici jezično-komunikacijskog područja u 14,7% slučajeva nositelji aktivnosti koje potiču kreativnost što implicira potrebu unaprjeđenja školskih kurikuluma kako bi ih se uskladilo s potrebama učenika.

Ključne riječi: jezično-komunikacijsko područje, kompetencije, kreativne aktivnosti, školski kurikulum, učenik

REPRESENTATION OF CURRICULAR ACTIVITIES IN THE LANGUAGE AREA IN THE FUNCTION OF ENCOURAGING CREATIVITY IN SCHOOL CURRICULA

When creating a school curriculum each school is allowed, within the framework of the national curriculum and legal provisions, to implement the school's specificities, school environment and to satisfy the specific needs of the attending pupils. By choosing the curriculum activities, schools promote the development of specific student competencies, emphasizing the importance of the selection of curriculum activities that will be offered. The ability to communicate successfully is one of the most important competencies students need to develop in order to participate effectively in all aspects of life. Therefore, the promotion of activities in the language curriculum area is fundamental to the development of all other competencies. On the other hand, creativity is recognized as a valuable skill for the individuals of the 21st century and should be encouraged and developed in schools. In addition, in certain vocational professions, success in future work depends explicitly on pupils' creativity. This is also emphasized in the National Curriculum for Vocational Education, which highlights the need to foster the development of language literacy, communication, and creativity as essential skills for successful performance in their future careers.

Since every school curriculum should be pupil-oriented, a research study was conducted to analyse the curricula of schools that educate future craftsmen in order to determine a) what the representation of activities in the language and communication area that encourage creativity is, b) what the representation of teachers from language and communication area as the facilitators of activities that encourage creativity is. The content analysis included 23 school curricula of vocational schools from five Slavonian counties that educate students for vocational professions. The results show that activities promoting creativity in the language-communication area can be found in 16.9% of the total number of activities promoting creativity, and that language-communication teachers are facilitators of activities that encourage creativity in 14.7% of cases in the curricula of vocational schools that educate future craftsmen are represented by. This indicates the need for improvement of the school curricula so they can be aligned with the pupils' needs.

Key words: creative activities, competences, language and communication domain, school curriculum, student

Vedrana Živković Zebec

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku / Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Faculty of Education

vzivkovic@foozos.hr

STATUS KNJIŽEVNOSTI ZA MLADE U UDŽBENICIMA ZA VIŠE RAZREDE OSNOVNE ŠKOLE

Književnost za mlade, kada se govori o lektiri za cjelovito čitanje, djelomično je zapostavljena te se odabire kao lektira u završnim razredima osnovne škole, dok je srednjoškolska nastava književnosti usmjerena poučavanju književnosti kronološki s književnopovijesnog aspekta. S druge strane, produkcija je književnosti za mlade velika te su djela koja se učenicima nude za cjelovito čitanje i nedostatna kako bi učenicima približila sve što književnost za mlade nudi. Stoga udžbenici, koji među ostalim imaju i antologijsku funkciju, služe kao medij kojim se učenicima nudi mogućnost upoznavanja s djelima književnosti za mlade preko odabranih ulomaka te problematike koju ona tematizira.

U radu će se istražiti koliko je književnost za mlade zastupljena u udžbenicima završnih razreda osnovnih škola, koji su zastupljeni autori i djela te koja se problematika nudi učenicima na čitanje. Analizi će se pristupiti prema Beženovim (2002) konceptima o udžbenicima koji udžbenike određuje kao slojevite i višedisciplinarnе te će se u kontekstu zastupljenosti književnosti za mlade u udžbenicima istražiti književnoumjetnički sloj, psihološki sloj te pedagoški sloj.

Gljučne riječi: udžbenici, književnost za mlade, predmetna nastava, čitanje

STATUS OF YOUTH LITERATURE IN UPPER ELEMENTARY SCHOOL GRADES

Youth literature, when considering reading assignments, is partially neglected, but is selected as reading assignments in the final grades of elementary school, while high school literature teaching is focused on teaching literature chronologically from a literary-historical aspect. On the other hand, the production of youth literature is large, and the works that are offered to students for reading are not sufficient to bring them closer to everything that youth literature has to offer. Therefore, textbooks, which, among other things, also have an anthology function, serve as a medium that offers students the opportunity to familiarize themselves with works of youth literature through selected excerpts and the issues it thematizes.

The paper will investigate the extent to which youth literature is represented in the textbooks of the final grades of elementary schools, which authors and works are represented, and which issues are offered to students for reading. The analysis will be approached according to Bežen's (2002) concepts about textbooks, which defines textbooks as layered and multidisciplinary, and in the context of the representation of youth literature in textbooks, the literary and artistic layer, the psychological layer and the pedagogical layer will be investigated.

Key words: textbooks, youth literature, subject teaching, reading